

Γλώσσα Δ΄ Δημοτικού
Πετώντας με τις λέξεις
ΠΡΩΤΟ ΤΕΥΧΟΣ
Τόμος 1ος

**Γ' Κ.Π.Σ. / ΕΠΕΑΕΚ II / Ενέργεια 2.2.1 /
Κατηγορία Πράξεων 2.2.1.α:**

**«Αναμόρφωση των προγραμμάτων
σπουδών και συγγραφή νέων
εκπαιδευτικών πακέτων»**

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ

Δημήτριος Γ. Βλάχος

Ομότιμος Καθηγητής του Α.Π.Θ

Πρόεδρος του Παιδαγωγ. Ινστιτούτου

Πράξη με τίτλο: «Συγγραφή νέων

βιβλίων και παραγωγή

υποστηρικτικού εκπαιδευτικού υλικού

με βάση το ΔΕΠΠΣ και τα ΑΠΣ για το

Δημοτικό και το Νηπιαγωγείο»

Επιστημονικός Υπεύθυνος Έργου

Γεώργιος Τύπας

Σύμβουλος του Παιδαγ. Ινστιτούτου

Αναπληρωτής Επιστημ. Υπεύθ. Έργου

Γεώργιος Οικονόμου

Σύμβουλος του Παιδαγ. Ινστιτούτου

Έργο συγχρηματοδοτούμενο 75% από

το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και

25% από εθνικούς πόρους.

ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ

Κλεοπάτρα Διακογιώργη,

Λέκτορας του Πανεπιστ. Αθηνών

Θεόδωρος Μπαρής, *Εκπαιδευτικός*

Χαράλαμπος Στεργιόπουλος,

Εκπαιδευτικός

Ερμιόνη Τσιλιγκιριάν,

Εκπαιδευτικός

ΚΡΙΤΕΣ - ΑΞΙΟΛΟΓΗΤΕΣ

Γεωργία Κατσημαλή,

Αναπλ. Καθηγ. του Πανεπιστημίου

Κρήτης

Όλγα Μούσιου - Μυλωνά,

Σχολική Σύμβουλος

Ιωάννης Ντελής - Σμυρίλιος,

Εκπαιδευτικός

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗ

Καλλιόπη Σηφακάκη,

Ζωγράφος - Σκιτσογράφος

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

Χριστίνα – Χρυσούλα Δελή

Φιλολόγος

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

ΚΑΤΑ ΤΗ ΣΥΓΓΡΑΦΗ

**Πέτρος Μπερερής, Σύμβουλος του
Παιδαγωγικού Ινστιτούτου**

**Χρήστος Παπαρίζος, Σύμβουλος
του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου**

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΤΟΥ ΥΠΟΕΡΓΟΥ

**Ειρήνη Χολέβα – Φιλιπποπούλου,
Σχολική Σύμβουλος**

ΠΡΟΕΚΤΥΠΩΤΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ

ACCESS Γραφικές Τέχνες Α.Ε.

**ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ ΓΙΑ
ΜΑΘΗΤΕΣ ΜΕ ΜΕΙΩΜΕΝΗ ΟΡΑΣΗ**

Ομάδα Εργασίας

Αποφ. 16158/6-11-06 και

75142/Γ6/11-7-07 ΥΠΕΠΘ

**ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ,
ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ
ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ**

**Κλεοπάτρα Διακογιώργη
Θεόδωρος Μπαρής
Χαράλαμπος Στεργιόπουλος
Ερμιόνη Τσιλιγκιριάν**

**ΑΝΑΔΟΧΟΣ ΣΥΓΓΡΑΦΗΣ:
ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ**

Γλώσσα Δ΄ Δημοτικού

Πετώντας με τις λέξεις

ΠΡΩΤΟ ΤΕΥΧΟΣ

Τόμος 1ος

Γεια σας, παιδιά!

**Είμαι η Ραλλού, η αλεπού.
Τα παιδιά είναι οι καλύτεροί μου
φίλοι. Όπως και σε σας, μου
αρέσει να διαβάζω, να γράφω,
να ζωγραφίζω, να παίζω. ...**

**Μαζί αυτή τη χρονιά θα
πετάξουμε στο συναρπαστικό
κόσμο των λέξεων. Με τις λέξεις
μιλάμε, με τις λέξεις γράφουμε,
με τις λέξεις μαθαίνουμε...**

Στο βιβλίο που κρατάτε στα χέρια σας θα ασχοληθούμε με πολλές δραστηριότητες. Μπροστά από κάθε μία υπάρχει ένα σύμβολο. Στον πίνακα δίπλα θα διαβάσετε τι σημαίνει το καθένα από αυτά.

Καλή σχολική χρονιά

κατανοώ το κείμενο

συζητάμε στην τάξη

μαθαίνω τη γραμματική

γράφω

αντιγράφω

εμπλουτίζω τις γνώσεις μου

μαθαίνω το λεξιλόγιο και την ορθογραφία

θυμάμαι και προσέχω

παίζουμε θέατρο

αναζητώ πληροφορίες

διαβάζω κείμενα από το Ανθολόγιο

1 Ενότητα

Ένα ακόμα σκαλί...

Σ' αυτή την ενότητα:

- Θα διηγηθούμε γεγονότα που έχουμε ζήσει.
- Θα συμπληρώσουμε μια αίτηση μετεγγραφής.
- Θα μάθουμε επίσης:
 - ▶ Να χρησιμοποιούμε τα ρήματα στον ενεστώτα, στον παρατατικό και στον εξακολουθητικό μέλλοντα της ενεργητικής φωνής.
 - ▶ Να βρίσκουμε το υποκείμενο και το αντικείμενο σε μια πρόταση.

- Θα γνωρίσουμε πώς μάθαιναν τα παιδιά σε ένα αρχαίο σχολείο και πώς θα μαθαίνουν σε ένα σχολείο του μέλλοντος.

... και όλα αυτά ανεβαίνοντας ένα ακόμα σκαλί!

ΣΧΟΛΕΙΟ

Ο Σεπτέμβρης

Ο Σεπτέμβρης είναι αγόρι
κι έχει ολόχρυσο καπέλο
και χρυσό το πανωφόρι.

Τα παπούτσια του είναι φύλλα,
που 'χουν πέσει απ' τα πλατάνια
και τα μάγουλά του μήλα.

Κρατάει σάκα από νερό
κι έχει μέσα τα βιβλία
από σύννεφο κι αφρό.

Με του ανέμου τα ποδάρια
τρέχει δίχως να τον βλέπεις.
Στων βημάτων του τα χνάρια

διαμαντάκια θε να βρεις,
σταγονίτσες, σταγονίτσες
μιας ολόχρυσης βροχής.

**Ο Σεπτέμβρης είναι αγόρι,
κατεβαίνει από τα δάση,
κατεβαίνει από τα όρη.**

**Κι έρχεται για να χτυπήσει
μια πελώρια καμπάνα,
το σχολειό για να αρχινήσει.**

**Ο Σεπτέμβρης πάντα, δες,
έχει όλα τα παιδάκια
φίλους και συμμαθητές.**

***Ρένα Καρθαίου, Στα μονοπάτια του
ήλιου, εκδ. Πατάκη, Αθήνα, 2002***

1. Ο Σεπτέμβρης έχει όλα τα παιδιά φίλους και συμμαθητές. Κάθε χρόνο, την ίδια μέρα σάς υποδέχεται στο προαύλιο του σχολείου για την καινούρια σχολική χρονιά.

- Θέλετε να τον περιγράψετε;
Τι φοράει;
- Τι κρατάει στα χέρια του;
- Ποια είναι τα σημάδια του ερχομού του;
- Γιατί βιάζεται να φτάσει στο σχολείο;

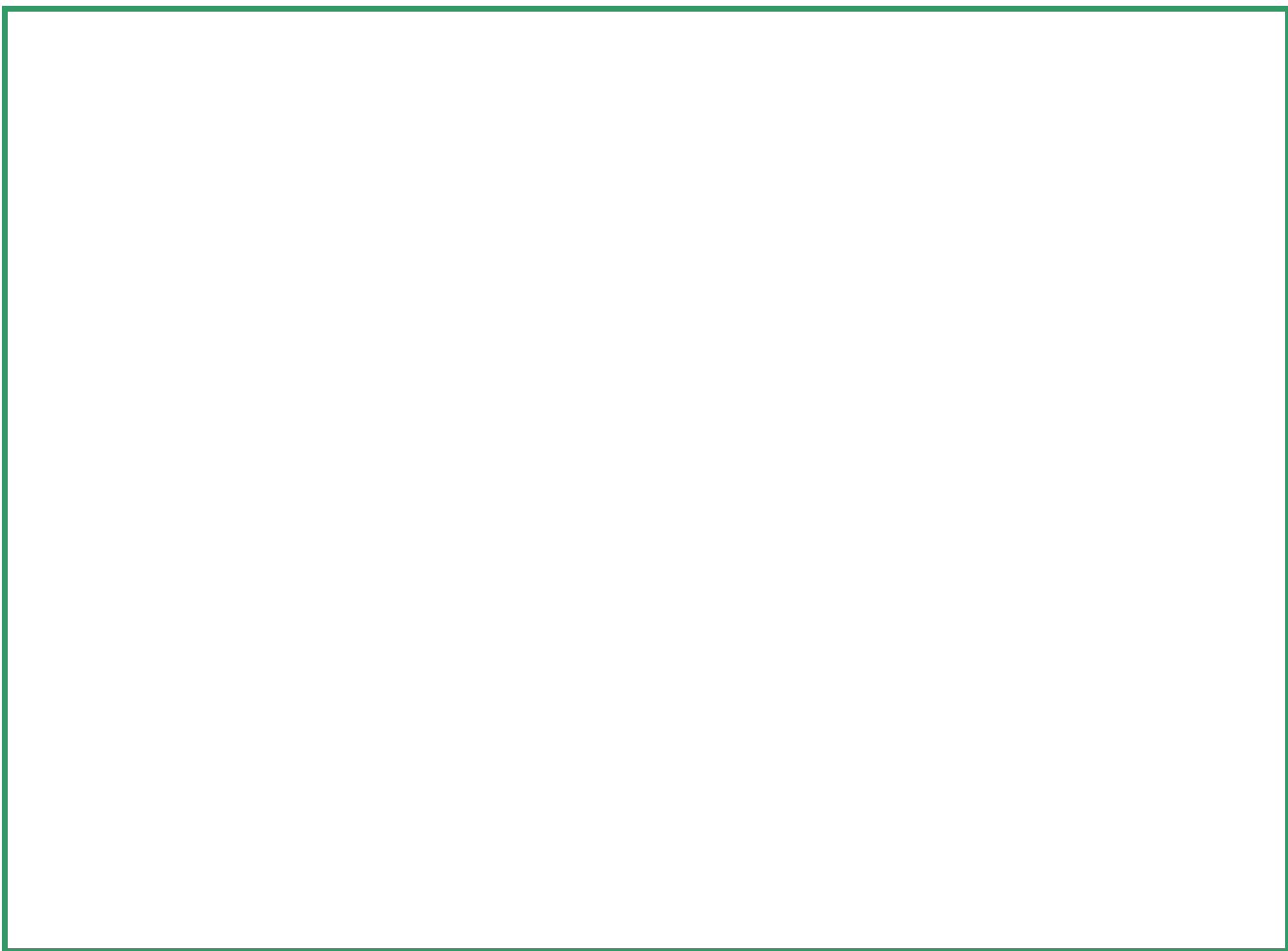
2. Το κείμενο που διαβάσατε είναι ένα ποίημα.

- Πόσες στροφές έχει το ποίημα «Ο Σεπτέμβρης»; Πόσους στίχους έχει η κάθε μια στροφή;
- Πόσες συλλαβές έχει ο κάθε στίχος;
- Διαβάστε το ποίημα στην τάξη τονίζοντας τις λέξεις όπου υπάρχει ομοιοκαταληξία.
- Μπορείτε να σκεφτείτε ποιο ρόλο παίζει η ομοιοκαταληξία στο ποίημα;

3. Το ποίημα «Ο Σεπτέμβρης» είναι γεμάτο από εικόνες και ήχους του φθινοπώρου.

► Βρείτε αυτές τις εικόνες στο ποίημα και ζωγραφίστε στην επόμενη σελίδα αυτή που σας αρέσει πιο πολύ.

► Αντιγράψτε τη στροφή του ποιήματος στην οποία εικόνες και ήχοι αναφέρονται στην αρχή της σχολικής χρονιάς.

.....

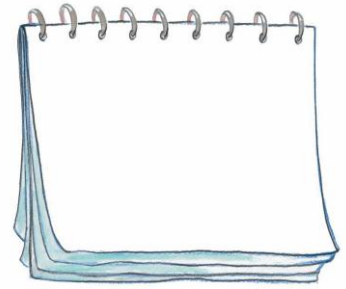
.....

.....

.....

4. Συμπληρώστε τους μήνες που λείπουν, όπως συνηθίζεται να γράφονται στο ημερολόγιο.

Ιανουάριος	
1	
Σεπτέμβριος	

Αναμνήσεις του καλοκαιριού

Το καλοκαίρι το πέρασα στην Κεφαλονιά, στον Καραβόμυλο, στο σπίτι του παππού και της γιαγιάς μου. Συνάντησα ξανά τους φίλους του περσινού καλοκαιριού και παίζαμε τρελά παιχνίδια.

Παιχνίδια με τη θάλασσα, με τους αφρούς και το βυθό της. Ανοίγαμε τα χέρια μας και σχίζαμε τα νερά, βάζοντας στοιχήματα ποιος θα φτάσει πρώτος στην κίτρινη σημαδούρα. Κάναμε μακροβούτια και πιάναμε κοχύλια και βότσαλα. τα κοχύλια τα βάζαμε στ' αυτί μας και ακούγαμε τη βουή των κυμάτων.

Μια μέρα, ο Πέτρος βρήκε ένα μικρό αστερία. Η αδερφή μου η Μυρτώ, που έχει μεγάλη φαντασία, είπε «είναι ένα αστεράκι που

ζήλεψε τη δροσιά της θάλασσας κι έκανε βουτιά από τον ουρανό». Η Σοφία πρότεινε να τον ξαναρίξουμε στο νερό για να βρει την παρέα του και σ' αυτό συμφωνήσαμε όλοι. Φέτος ο παππούς μου έμαθε να ψαρεύω με καλάμι. Τελικά, το ψάρεμα εν είναι τόσο εύκολο όσο νομίζετε. Πρέπει να φορέσεις το ψάθινο καπέλο σου, να βάλεις δολώματα στην πετονιά και να περιμένεις με τις ώρες. Γιατί το ψάρεμα θέλει υπομονή. Και μπορεί να μην πιάσεις κανένα ψάρι. Όταν όμως αρχίζεις να γεμίζεις το καλάθι σου με ψάρια η χαρά σου είναι απερίγραπτη.

Έμαθα να ξεχωρίζω τα ψάρια από τον τρόπο που τσιμπούσαν πριν καν τα τραβήξουμε έξω. Η τσιπούρα προσπαθεί να σε ξεγελάσει, τσιμπάει το αγκίστρι και

ανασηκώνεται μαλακά η πετονια.
Νιώθεις ένα σκίρτημα στο νερό. Ο
σπάρος γυρίζει γύρω γύρω από το
δόλωμα και τσιμπάει ξαφνικά. Το
κεφαλόπουλο, πάλι, ορμάει δυνατά
και τραβάει απότομα πίσω.

Έμαθα να διαβάζω και τους
αέρηδες. Κατά πού φυσάνε. Πώς
σηκώνουν κύματα, πώς κάνουν τα
φύλλα των δέντρων να τρέμουν και
πώς ταξιδεύουν παρέα με τα
πουλιά.

Έμαθα ακόμα πως τους φίλους
του καλοκαιριού δεν τους ξεχνάς,
γιατί βρίσκονται σε όλες τις
ιστορίες που έχεις να πεις στους
άλλους.

Πόσο όμορφο ήταν το
καλοκαίρι που πέρασα!

Φώτης

1. Ακολουθήστε και εσείς το Φώτη στις καλοκαιρινές του διακοπές.

- Πού πέρασε τις καλοκαιρινές του διακοπές ο Φώτης;
- Ποια παιχνίδια έπαιζε με τους φίλους του;
- Τι βρήκαν τα παιδιά στη θάλασσα;
- Ποια ήταν τα καινούρια πράγματα που έμαθε ο Φώτης το καλοκαίρι που πέρασε;
- Πώς καταλαβαίνετε τα λόγια του Φώτη «... τους φίλους του καλοκαιριού δεν τους ξεχνάς»;

2. Ο Φώτης φαίνεται ενθουσιασμένος από τις καλοκαιρινές του διακοπές. Αυτό που δε θα ξεχάσει ποτέ από αυτές τις διακοπές είναι το ότι έμαθε να ψαρεύει. Εσείς πώς

περάσατε τις καλοκαιρινές σας διακοπές; Θέλετε να διηγηθείτε κάτι από αυτές τις διακοπές που θα σας μείνει αξέχαστο;

3. Ο Φώτης έμαθε από τον παππού του να ξεχωρίζει τα ψάρια από τον τρόπο που τσιμπούν το δόλωμα.

Διαβάζοντας τις παρακάτω προτάσεις μπορείτε να καταλάβετε για ποιο ψάρι μιλάει το ρήμα της κάθε πρότασης;

- * Γυρίζει γύρω γύρω από το δόλωμα.
- * Τσιμπάει το αγκίστρι μαλακά.
- * Ορμάει δυνατά.

Συμπληρώστε τις παρακάτω προτάσεις, αφού βρείτε στο κείμενο τις λέξεις που λείπουν. Η Ραλλού

θα σας βοηθήσει με τις κατάλληλες ερωτήσεις.

..... γυρίζει γύρω γύρω από το δόλωμα.

..... τσιμπάει το αγκίστρι μαλακά.

..... ορμάει δυνατά.

**ΠΟΙΟΣ; ΠΟΙΟΙ;
ΠΟΙΑ; ΠΟΙΕΣ;
ΠΟΙΟ; ΠΟΙΑ;**

Η λέξη που

- ▶ απαντά στην ερώτηση «**ΠΟΙΟΣ; ΠΟΙΑ; ΠΟΙΟ; ΠΟΙΟΙ; ΠΟΙΕΣ; ΠΟΙΑ;**» και
- ▶ είναι σε πτώση ονομαστική **είναι το υποκείμενο του ρήματος της πρότασης.**

4. Ο Φώτης λατρεύει το καλοκαίρι για τις καλοκαιρινές διακοπές.

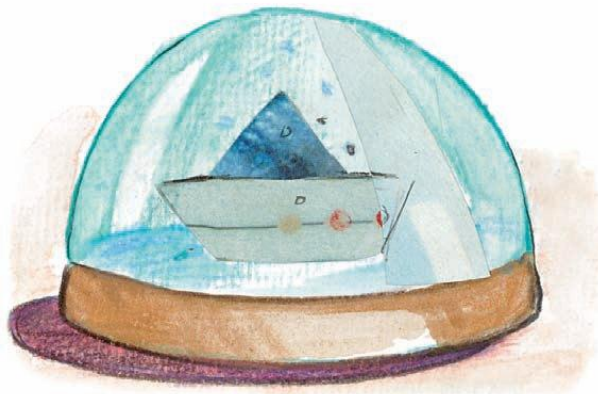

Τα παιδιά συζητούν ποια είναι η αγαπημένη τους εποχή. Μαντέψτε και συμπληρώστε στα κενά ποια είναι η αγαπημένη εποχή της Σοφίας, του Πέτρου, της Μυρτώ και γιατί.

* Η Σοφία λατρεύει
..... για τις
νύχτες γύρω από το τζάκι.

* Ο Πέτρος λατρεύει
..... για τα
φρούτα.

* Η Μυρτώ λατρεύει
..... για τις
βόλτες στην εξοχή.

5. Η Μελίνα πέρασε τις καλοκαιρινές της διακοπές μαζί με τις αδελφές της Μοίρα και Δάφνη στη Σίφνο. Διαβάστε τι έγραψε και παρατηρήστε τις χρωματισμένες λέξεις στην πρώτη πρόταση του κειμένου.

Όλη **τη** **μέρα** την περνούσαμε με **τη** **Μοίρα** και **τη** **Δάφνη** στη **γαλάζια** **θάλασσα**. Μαζεύαμε κοχύλια και μεγάλα άσπρα βότσαλα, που τα ζωγραφίζαμε με νερομπογιές, βάφοντας μαζί και τις πλάκες της αυλής, και η μόνη μας στενοχώρια ήταν μην καούν οι ώμοι μας απ' τον ήλιο ή μη μας τσιμπήσει καμιά

μέλισσα. Οι μέρες έφευγαν σαν το νερό, όλες βουτηγμένες στο δυνατό ήλιο και στην αλμυρή γεύση της θάλασσας.

Ανθούλα Αθανασιάδου, Η αδελφή, της αδελφής, της αδελφής μου, εκδ. Κέδρος, Αθήνα, 1999 (διασκευή)

► **Θυμηθείτε σε ποιο μέρος του λόγου (επίθετο, άρθρο, ουσιαστικό, ρήμα) ανήκει κάθε μια από τις χρωματισμένες λέξεις και γράψτε αυτό το μέρος του λόγου στην αρχή κάθε στήλης του πίνακα.**

► **Συμπληρώστε τις στήλες του παρακάτω πίνακα με λέξεις από το υπόλοιπο κείμενο. Αν θέλετε, χρωματίστε τις στο παραπάνω κείμενο με το αντίστοιχο χρώμα.**

Ένα ακόμα σκαλί

Το σχολείο είναι διώροφο.

Η Πρώτη, η Δεύτερη και η Τρίτη τάξη είναι κάτω στο ισόγειο, δίπλα στην αυλή.

Στο πάνω πάτωμα είναι οι μεγάλες τάξεις. Φτάνεις σ' αυτές από μια μαρμαρένια σκάλα. Τη σκάλα αυτή την ανεβαίνουν μόνο τα μεγάλα παιδιά. Εκεί κοντά στέκεται ο επιστάτης, που λέει χαμογελώντας:

Υπομονή να κάνουν οι μικροί. Σαν μεγαλώσουν, θ' ανέβουν κι αυτοί στο επάνω πάτωμα. Σκαλί σκαλί!

Από τότε που πρωτοπήγα στο σχολείο, κρυφοκοιτάζω τη σκάλα με λαχτάρα. Μια φορά μάλιστα την ανέβηκα στα κρυφά. Σήμερα όμως μπορώ να την ανέβω φανερά. Πατώ

καθένα σκαλοπάτι, σιγά σιγά,
καμαρωτά.

Ο επιστάτης με σταματάει.

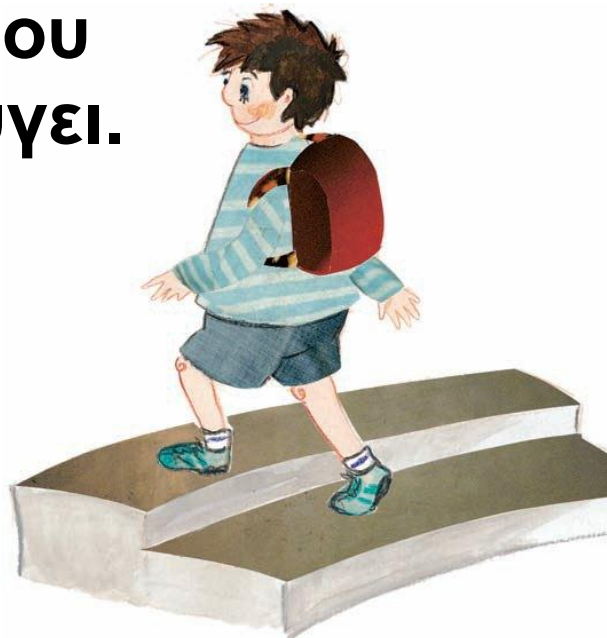
- Για πού; με ρωτάει και μετράει το
μπόι μου.

- Για πάνω, του απαντώ και χτυ-
πάει η καρδιά μου. Για πάνω, λέω
ξανά, για να το ακούσει πιο καλά.
Μα ξέρω πως το είπα δυνατά πιο
πολύ για να το ακούσω εγώ ο ίδιος.

Ο επιστάτης χαμογελάει.

Σκαλί σκαλί, μου
γνέφει και φεύγει.

Γαλάτεια
Γρηγοριάδου –
Σουρέλη,
*Τέλος δεν έχει
η αγάπη,*
εκδ. Πατάκη, Αθήνα, 2004

1. Κυκλώστε τα γράμματα που αντιστοιχούν στις σωστές απαντήσεις. Έτσι, θα σχηματιστεί μια λέξη που επαναλαμβάνεται συχνά στο κείμενο.

α. Ποια πρόσωπα μιλούν σ' αυτή την ιστορία;

- Λ)** Ο επιστάτης και ο διευθυντής.
- Α)** Ένας δάσκαλος με ένα μαθητή.
- Σ)** Ένας μαθητής και ο επιστάτης.

β. Σε ποια τάξη πηγαίνει ο μαθητής;

- Α)** Στην Πρώτη τάξη.
- Ι)** Στην Τρίτη τάξη.
- Κ)** Στην Τετάρτη τάξη.

γ. Πού βρίσκεται η Τρίτη τάξη;

- Α)** Στο ισόγειο.
- Λ)** Στον πρώτο όροφο.
- Ε)** Στο δεύτερο όροφο.

δ. Γιατί ο μαθητής μέχρι τώρα δεν μπορούσε να ανεβεί τη σκάλα; Γιατί...

Σ) είχε πάθει κάποιο ατύχημα.

Λ) ήταν μαθητής των μικρών τάξεων.

Ι) η σκάλα δεν είχε κάγκελα και ήταν επικίνδυνη.

ε. Τι σημαίνει για το μαθητή ότι τώρα μπορεί να ανεβεί τη σκάλα; Σημαίνει ότι...

Ρ) έγινε πια καλός μαθητής.

Ι) είναι πια μαθητής των μεγάλων τάξεων.

Ο) τώρα πια μπορεί να κάνει παρέα με τους μαθητές των μικρότερων τάξεων.

Βρήκατε τη λέξη; Μπορείτε να τη γράψετε εδώ.

2. Το παιδί ένιωσε μεγάλη χαρά όταν έφτασε επιτέλους η στιγμή να ανεβεί τη σκάλα του σχολείου που οδηγούσε στις μεγαλύτερες τάξεις.

Βρείτε και αντιγράψτε τα σημεία του κειμένου, όπου φαίνεται:

- η επιθυμία του παιδιού να ανεβεί τη σκάλα.

.....
.....
.....
.....

- η χαρά του παιδιού που πραγματοποίησε την επιθυμία του.

.....
.....
.....
.....

3. Πώς κρίνετε τη συμπεριφορά του επιστάτη απέναντι στους μαθητές των μικρότερων τάξεων;

A) Παράξενη;

B) Αυστηρή;

Γ) Σωστή;

Δικαιολογήστε την απάντησή σας στις παρακάτω γραμμές:

.....

.....

.....

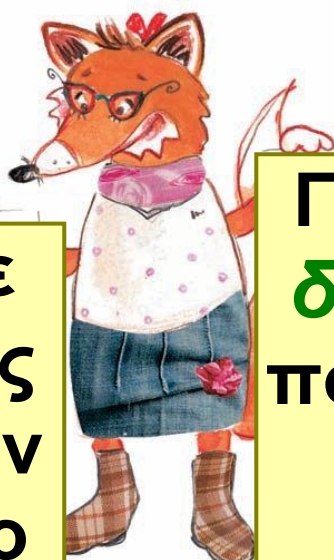
.....

4. Ο μαθητής που αφηγείται την ιστορία είναι επιτέλους μαθητής της Δ΄ τάξης. Να τι έγραψε, για να μοιραστεί τη χαρά του, σ' ένα φίλο του που γνώρισε στις καλοκαιρινές διακοπές:

- Για πρώτη φορά είμαι χαρούμενος που το σχολείο μας είναι δυώροφο! Μέχρι τώρα ήταν πολύ δύσκολο να ανεβούμε στο δεύτερο όροφο αφού ο επιστάτης το απαγόρευε. Σήμερα όμως ανέβηκα τη σκάλα καμαρωτά καμαρωτά. Το πρώτο δύωρο το περάσαμε συζητώντας για τις καλοκαιρινές μας διακοπές. Το μόνο δισάρεστο ήταν ότι η περυσινή μας δασκάλα πήρε μετάθεση σε άλλο σχολείο».

► Ο μαθητής δυσκολεύτηκε να γράψει σωστά τις λέξεις που είναι σύνθετες με το **δι(σ)- και το **δυσ-**. Η Ραλλού θα σας βοηθήσει να βρείτε και να διορθώσετε τα λάθη που έχει κάνει ο μαθητής.**

Γράφονται με **δι(σ)-** οι λέξεις που δηλώνουν ότι το δεύτερο συνθετικό τους υπάρχει δύο φορές, π.χ. δίτροχο, δισέγγονος

Γράφονται με **δυσ-** οι λέξεις που δηλώνουν δυσκολία ή κακό αποτέλεσμα, π.χ. δυσκίνητος, δύσπνοια, δυστυχώς

► Ποιες λέξεις έγραψε λάθος ο μαθητής; Μπορείτε να τις γράψτε εσείς σωστά;

.....
.....

Συμπληρώστε στα κενά των λέξεων το α' συνθετικό **δι(σ)-** ή **δυσ-** που

λείπει, για να δείξετε στη Ραλλού ότι καταλάβατε αυτά που σας εξήγησε:

* Στην Αφρική έγινε ένα μεγάλο αεροπορικότύχημα.

* Η λέξη «γάτα» είναισύλλαβη.

* Το έτος 2004 ήτανεκτο*

* Ηοσμία από τα σκουπίδια έφτανε ως τον τρίτο όροφο.

* Η τοπική εφημερίδα δημοσίευσε έναστηλο άρθρο για τη σχολική μας παράσταση.

* Ο ξενοδόχος μάς είπε πως έχει ελεύθερο μόνο ένακλινο δωμάτιο (το δωμάτιο που έχει δύο κρεβάτια).

* το έτος που έχει 366 μέρες.

Ξημερώνει μια νέα μέρα... ώρα για σχολείο

Με το πρώτο φως του ήλιου, τα παιδιά (όσα ήταν πάνω από 7 χρόνων) ήταν στο πόδι. Έτρωγαν ένα λιτό πρωινό, με σταρένιο ή κριθαρένιο ψωμί, και μετά γραμμή για το σχολείο. Παρέα με τον «παιδαγωγό» - ένα δούλο που καθήκον του ήταν να συνοδεύει παντού το παιδί - πήγαιναν στο σπίτι του «γραμματιστή».

Γραμματιστής ονομαζόταν ο δάσκαλος που μάθαινε στα παιδιά γραφή, ανάγνωση και αριθμητική. Τα παιδιά κάθονταν σε скаμνάκια, ακουμπούσαν στα γόνατα τους σκληρές πλάκες από κερί ή κομμάτια παπύρου και πάνω τους χάραζαν με τη μυτερή άκρη ενός

ειδικού εργαλείου, της «γραφίδας». Την άλλη άκρη της γραφίδας, που ήταν πλατιά και στρογγυλεμένη, τη χρησιμοποιούσαν για να σβήνουν.

Οι δάσκαλοι κάθονταν στους «θρόνους», δηλαδή σε καρέκλες με πλάτη και κυρτωμένα πόδια. Όση ώρα διαρκούσε το μάθημα, ο παιδαγωγός έμενε στην αίθουσα διδασκαλίας. Ήθελε δεν ήθελε, άκουγε κι αυτός την παράδοση κι αργότερα στο σπίτι μπορούσε να βοηθήσει το παιδί στα μαθήματά του.

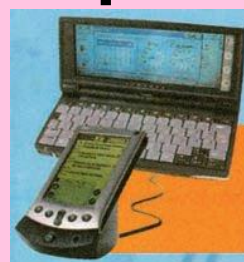
*παιδική εφημερίδα της
Καθημερινής, Οι Ερευνητές πάνε
παντού, 10/12/2000*

**Βρισκόμαστε στο έτος 2025 μ.Χ.
Το παιδί σας ξυπνά το πρωί για να
πάει στο σχολείο. Το συνοδεύετε
μέχρι την πόρτα του δημοτικού και**

κρατάτε στο χέρι την τσάντα του που δεν είναι τίποτα άλλο από μια μικρή, λεπτή ελαφριά οθόνη χωρίς πληκτρολόγιο. Τα σχολικά βιβλία δεν έχουν καταργηθεί αλλά χρησιμεύουν μόνο για τη μελέτη στο σπίτι.

Η «ηλεκτρονική σχολική τσάντα» του παιδιού είναι ένας υπολογιστής, που περιέχει την ύλη των απαραίτητων βιβλίων, με κείμενο, βίντεο, ήχο και φωτογραφίες. Με έναν ηλεκτρονικό στιλό, ο μαθητής μπορεί να υποραμμίσει και να κρατήσει σημειώσεις ανοίγοντας ένα «παράθυρο» στην οθόνη της «τσάντας» που θα αναγνωρίζει φυσικά το γραφικό χαρακτήρα του. Η «τσάντα», άθραυστη και αδιάβροχη, αντέχει κάθε είδους κακομεταχείριση.

Στο μάθημα της Ιστορίας βλέπουν τον Παρθενώνα, όπως ήταν μόλις είχε τελειώσει η κατασκευή του. Ξεναγούνται στο εσωτερικό του ναού και θαυμάζουν το χρυσελεφάντινο άγαλμα της Αθηνάς. Μοιάζει πολύ διαφορετικό από το κτίσμα που είδαν στην εκδρομή του σχολείου την περασμένη εβδομάδα. Ο δάσκαλος λέει στα παιδιά ότι το μάθημα το παρακολουθεί μέσω διαδικτύου και ένας διάσημος ιστορικός, που είναι πρόθυμος να απαντήσει στις ερωτήσεις τους, αρκεί να στείλουν εκείνη τη στιγμή ένα ηλεκτρονικό μήνυμα. Το μέλλον είναι τώρα!

*παιδική εφημερίδα της
Καθημερινής, Οι Ερευνητές πάνε
παντού, 22/04/2001*

1. Παίξτε το παιχνίδι

σωστό - λάθος με το διπλανό σας. Διαβάστε τα κείμενα και σημειώστε στο αντίστοιχο κουτάκι.

	ΣΩΣΤΟ	ΛΑΘΟΣ
Τα παιδιά στα αρχαία χρόνια πήγαιναν στο σχολείο το απόγευμα.		
Ο «παιδαγωγός» συνόδευε τα παιδιά στο σπίτι του «γραμματιστή».		
Τα παιδιά χρησιμοποιούσαν τη «γραφίδα» για να γράφουν και να σβήνουν.		

	ΣΩΣΤΟ	ΛΑΘΟΣ
Στο μέλλον οι μαθητές θα χρησιμοποιούν, αντί για τσάντες, λεπτές οθόνες υπολογιστών.		
Στο σχολείο του μέλλοντος δε θα υπάρχουν σχολικά βιβλία.		
Ένας διάσημος ιστορικός είναι μέσα στην τάξη και παρακολουθεί το μάθημα της Ιστορίας.		

2. Γυρίστε με τη μηχανή του χρόνου στην αρχαία εποχή και περιγράψτε πώς περνούσαν τη μέρα τους οι μικροί μαθητές.

Ξαναδιαβάστε το κείμενο
αρχίζοντας έτσι:

Με το πρώτο φως του ήλιου τα
παιδιά (όσα ήταν πάνω από 7
χρόνων) **είναι** στο πόδι. **Τρώνε** ένα
λιτό πρωινό...

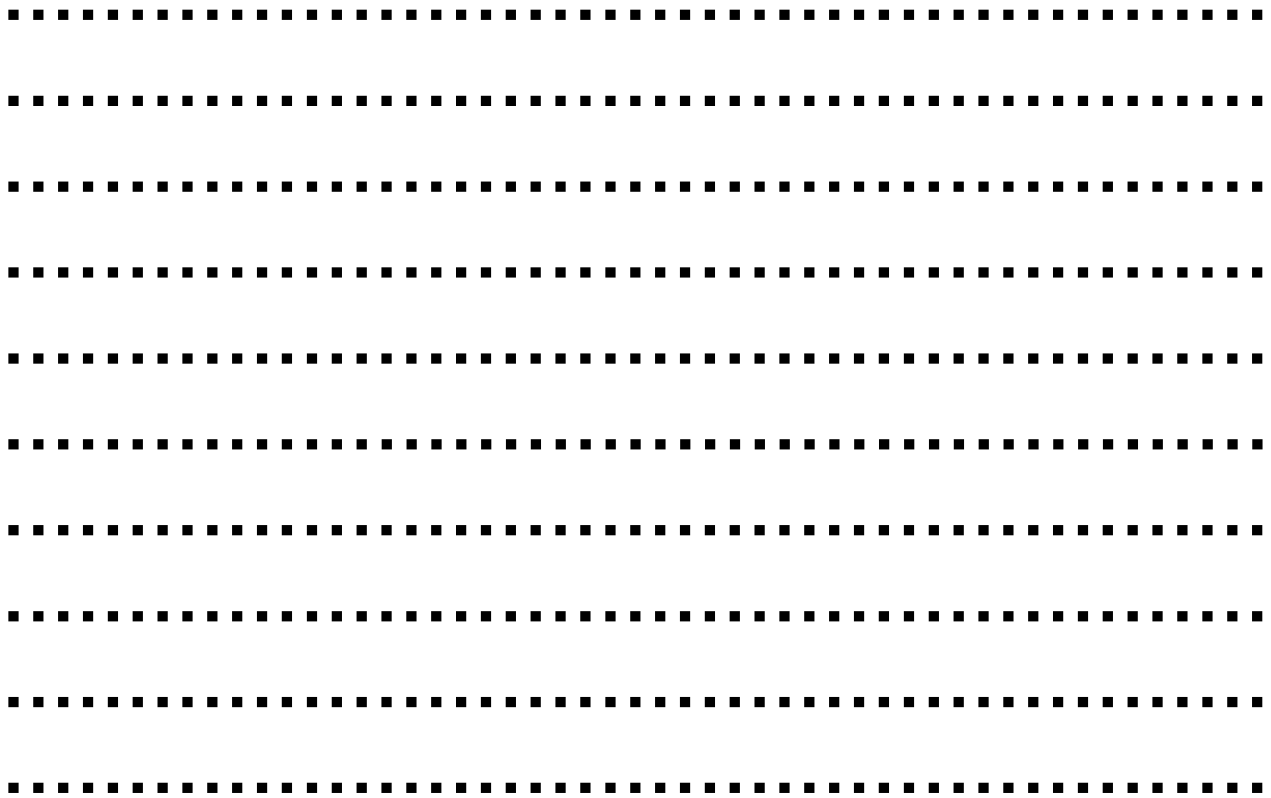

3. Περιγράψτε στους γονείς
σας πώς θα λειτουργεί η
«ηλεκτρονική τσάντα» στο σχολείο
του μέλλοντος.

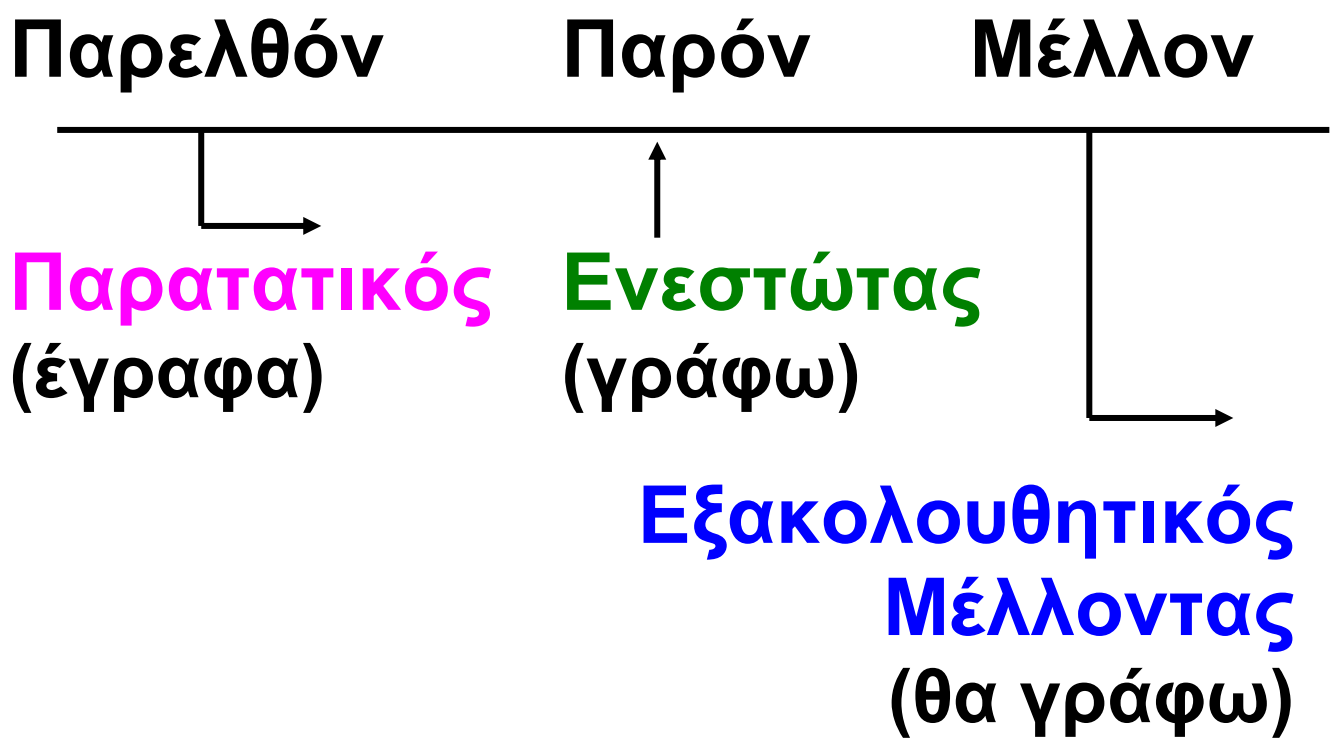
Ξαναγράψτε τη δεύτερη παράγρα-
φο του κειμένου αρχίζοντας έτσι:

Η «ηλεκτρονική σχολική τσάντα του
παιδιού» **θα είναι** ένας υπολογι-
στής

.....
.....
.....
.....

Η γραμμή του χρόνου

Στα αρχαία χρόνια έγραφαν με τη γραφίδα.

Ένα ρήμα που αναφέρεται σε κάτι που γινόταν στο παρελθόν και είχε κάποια διάρκεια λέμε ότι βρίσκεται σε χρόνο **παρατατικό**.

Σήμερα γράφουν με το μολύβι.

Ένα ρήμα που αναφέρεται σε κάτι που γίνεται στο παρόν λέμε ότι βρίσκεται σε χρόνο **ενεστώτα**.

Στο μέλλον θα γράφουν με τον ηλεκτρονικό στίλο.

Ένα ρήμα που αναφέρεται σε κάτι που θα γίνει στο μέλλον και θα έχει κάποια διάρκεια λέμε ότι βρίσκεται σε χρόνο **εξακολουθητικό μέλλοντα**.

Ενεργητική φωνή

Ενεστῶτας

γράφω

γράφεις

γράφει

γράφουμε

γράφετε

γράφουν

Παρατατικός

έγραφα

έγραφες

έγραφε

γράφαμε

γράφατε

έγραφαν

Μέλλοντας

Εξακολουθητικός

θα γράφω

θα γράφεις

θα γράφει

θα γράφουμε

θα γράφετε

θα γράφουν

4. Συμπληρώστε τον παρακάτω πίνακα για να δείξετε τι γινόταν στο αρχαίο σχολείο, τι γίνεται στο σημερινό και τι θα γίνεται στο σχολείο του μέλλοντος.

Στο αρχαίο σχολείο	Στο σημερινό σχολείο
.....	Ο δάσκαλος μαθαίνει στα παιδιά γραφή, ανάγνωση και αριθμητική.
Οι μαθητές έσβηναν με το πίσω μέρος της γραφίδας
.....

Στο σχολείο του μέλλοντος

.....
.....
.....
.....
.....

.....
.....
.....
.....

Ο μαθητής **θα έχει**
μια ηλεκτρονική
«οθόνη» για να
γράφει.

5. Συμπληρώστε τα κενά στις παρακάτω προτάσεις διαλέγοντας κάθε φορά από την παρένθεση τη λέξη με τη σωστή ορθογραφία.

*** Ο δάσκαλος έστειλε στον πατέρα του Κώστα ένα ηλεκτρονικό**

.....

(μύνημα, μήνυμα).

*** Τα παιδιά στο αρχαίο σχολείο μάθαιναν**

γραφή και ανάγνωση από το «γραμματιστή».

(αριθμητική, αριθμητική),

*** Τα παιδιά έγραφαν πάνω στις κέρινες πλάκες με ένα ειδικό**

.....

(εργαλείο, εργαλίο), που το έλεγαν

.....

(γραφύδα, γραφίδα).

*** Ο παιδαγωγός παρέμενε στην**

..... **(έθουσα,**

αίθουσα) διδασκαλίας κατά τη διάρκεια του μαθήματος.

*** Το βιβλίο της Ιστορίας
..... (συνοδεύεται,
συνοδεύετε) από ένα σιντιρόμ
(CD-ROM).**

*** Οι μαθητές
(ανοίγωντας, ανοίγοντας) την
οθόνη της σχολικής τους τσάντας
βλέπουν τον Παρθενώνα.**

Αστραδενή

Σήμερα είναι σπουδαία μέρα για μένα. Θα πάω στο καινούριο σχολείο, στο αθηναϊκό. Πρέπει να είναι καταπληκτικό. Δεν μπορεί, τόσα παιδιά να μην πηγαίνουν σε ωραίο σχολείο. Τι... Αθήνα θα ήταν τότε!...

Στη Σύμη το σχολείο μας είναι πέτρινο, από πέτρα πελεκητή. Με κεραμιδένια στέγη. Έχει και αέτωμα,* τρίγωνο με σχέδιο στρογγυλό στη μέση. Στην πόρτα – την έξω – τη σιδερένια με τα σχέδια, έχει μια σκαλιστή πέτρα που γράφει «Αυγούστου 31, του 1876». Τόσο παλιό είναι. Αφού δεν έχει πια τα ψηφιδωτά του στις αυλές.

* αέτωμα: τριγωνικό τμήμα της στέγης ενός κτίσματος

Φαγώθηκαν απ' τα πόδια των παιδιών. Τόσα παιδιά... τόσα χρόνια... τι να σου κάνουν τα βοτσαλάκια... λιώσανε...

Έχουμε φτιάξει, όμως, παρτέρια γύρω γύρω και φυτεύει κάθε τάξη το δικό της. Κι επειδή είναι πολύς ο κήπος και μεγάλα τα παρτέρια, τα χωρίζουμε και παίρνει κάθε ομάδα ένα κομματάκι. Το Μάιο θ' ανθίσουν. Εγώ όμως δε θα τα δω. Γιατί πια μένω στην Αθήνα. Αι στο καλό, τι μου 'ρθε;... Σιγά μη βάλω και τα κλάματα... που δε θα δω τα μοσχομπίζελα του σχολειού ανθισμένα... Σιγά!... Να δεις που το σχολείο της Αθήνας θα έχει χιλιάδες λουλούδια. Τα πιο ωραία και τα πιο περίεργα που υπάρχουν...

Η μάνα μου μου χτένισε τα μαλλιά. Χωρίστρα στη μέση και δυο όμοιες πλεξούδες. Με κοκαλάκι

κόκκινο στην άκρη. Η ποδιά μου, πλυμένη, σιδερωμένη κι ο γιακάς στη θέση του. Η τσάντα μου, το κουλούρι μου... όλα έτοιμα. Η σάκα μου είναι κόκκινη, γαλανή και άσπρη. Άσπρη είναι μια τσέπη που έχει μπροστά. Μου την είχε αγοράσει η Μαρία, η φίλη μας που μένει στο δεύτερο πάτωμα.

Ο πατέρας ψάχτηκε να βεβαιωθεί ότι έχει το χαρτί του σχολείου της Σύμης. Αργεί η Μαρία. Άντε κι έχω αγωνία...

Η Μαρία χτύπησε τρεις φορές το κουδούνι. Η μάνα μου με σταύρωσε και με φίλησε.

Βγήκαμε. Η Μαρία μάς περίμενε στην πόρτα. Είπε: «Ποπό! Μια μαθήτριά!...» και βγήκαμε κι οι τρεις. Θα έρθει, λέει, κι αυτή μαζί μας, γιατί πρέπει να είναι μάρτυρας ότι πραγματικά μένουμε σ' αυτή τη

διεύθυνση. Γιατί, λέει, πολλοί λένε ψεύτικα ότι μένουν σ' αυτή τη γειτονιά, για να πηγαίνουν σ' αυτό το σχολείο. Κι επειδή έχει πολλά παιδιά, πρέπει να προσέχουν. Τους πας, λέει, μια απόδειξη του νερού ή του ηλεκτρικού ή του τηλεφώνου, που δείχνουν ότι πραγματικά μένεις σ' αυτή τη διεύθυνση.

Άκου πράγματα!... Δε σε πιστεύουν και πρέπει να τους δείχνεις χαρτιά...Κι εμείς, που δεν έχουμε χαρτιά, θα δείξουμε τη Μαρία, που έχει χαρτιά και την ξέρουν...

Περίεργα πράγματα!...

Μπλεγμένα!... Στη Σύμη πας στο σχολείο... έτσι!... Χωρίς τίποτα!... Τέλος πάντων. Εδώ είναι Αθήνα!...

***Ευγενία Φακίνου, Αστραδενή, εκδ.
Κέδρος, Αθήνα, 1987, (διασκευή)***

1. Συμπληρώστε στην επόμενη σελίδα δίπλα στο κουτάκι τον αριθμό που πρέπει. Αν βάλετε τα παρακάτω κουτάκια στη σωστή τους σειρά, θα έχετε την περίληψη του κειμένου.

<p>Η μητέρα βοήθησε την Αστραδενή να ετοιμαστεί για το σχολείο.</p>	
<p>Αυτή η μέρα είναι σημαντική για την Αστραδενή αφού θα πάει στο καινούριο της σχολείο στην Αθήνα.</p>	1
<p>Την πρώτη φορά η Αστραδενή έπρεπε να πάει στο σχολείο με τον πατέρα της και μια γειτόνισσα.</p>	
<p>Το σχολείο της Αστραδενής στη Σύμη μπορεί να ήταν μικρό, είχε όμως ένα μεγάλο κήπο με λουλούδια.</p>	
<p>Η Μαρία είχε τις αποδείξεις ότι η Αστραδενή πραγματικά έπρεπε να πάει σ' αυτό το σχολείο κι όχι σε άλλο.</p>	

2. Ποιο είναι το χαρτί που ψάχνει ο πατέρας της Αστραδενής; Συζητήστε στην τάξη για ποιους λόγους ένας μαθητής αλλάζει σχολείο;

3. Στο κείμενο υπάρχουν πολλά αποσιωπητικά.

► θυμηθείτε ότι τα αποσιωπητικά (...) χρησιμοποιούνται για να δείξουν ότι μια πρόταση δεν έχει τελειώσει για διάφορους λόγους: είτε από συγκίνηση είτε γιατί δε θέλουμε κάτι να πούμε είτε γιατί η συνέχεια στο κείμενο είναι ευκολονόητη.

Όταν βάζουμε αποσιωπητικά μετά από ερωτηματικό ή θαυμαστικό, σημαίνει μεγαλύτερη παύση στην ανάγνωση.

► Διαβάστε τώρα δυνατά την τρίτη παράγραφο του κειμένου.

4. Διαβάστε στο κείμενο τις παραγράφους που η Ασραδενή περιγράφει το σχολείο της στη Σύμη και υπογραμμίστε τα επίθετα.

Όταν περιγράφουμε ένα πρόσωπο, ζώο ή πράγμα όπως π.χ. το σχολείο της Σύμης, χρησιμοποιούμε πολλές φορές **επίθετα**.

Τα **επίθετα** περιγράφουν ένα χαρακτηριστικό των ουσιαστικών που συνοδεύουν. Έχουν τρία γένη, κλίνονται όπως τα ουσιαστικά και είναι πάντα στο ίδιο γένος, στον ίδιο αριθμό και στην ίδια πτώση με τα ουσιαστικά που συνοδεύουν.

Ενικός Αριθμός

Όνομ.	ο πέτρινος τοίχος
Γεν.	του πέτρινου τοίχου
Αιτ.	τον πέτρινο τοίχο
Κλητ.	πέτρινε τοίχε

Πληθυντικός Αριθμός

Όνομ.	οι πέτρινοι τοίχοι
Γεν.	των πέτρινων τοίχων
Αιτ.	τους πέτρινους τοίχους
Κλητ.	πέτρινοι τοίχοι

Ενικός Αριθμός

Όνομ.	η πέτρινη σκάλα
Γεν.	της πέτρινης σκάλας
Αιτ.	την πέτρινη σκάλα
Κλητ.	πέτρινη σκάλα

Πληθυντικός Αριθμός

Όνομ.	οι πέτρινες σκάλες
Γεν.	των πέτρινων σκαλών
Αιτ.	τις πέτρινες σκάλες
Κλητ.	πέτρινες σκάλες

Ενικός Αριθμός

Όνομ.	το πέτρινο σπίτι
Γεν.	του πέτρινου σπιτιού
Αιτ.	το πέτρινο σπίτι
Κλητ.	πέτρινο σπίτι

Πληθυντικός Αριθμός

Όνομ.	τα πέτρινα σπίτια
Γεν.	των πέτρινων σπιτιών
Αιτ.	τα πέτρινα σπίτια
Κλητ.	πέτρινα σπίτια

5. Διαβάστε την περιγραφή ενός πίνακα στο καινούριο σπίτι της Αστραδενής και υπογραμμίστε τα **επίθετα**.

«Στην κουζίνα μας κρεμόταν ένας υπέροχος πίνακας με μια γυάλινη φρουτιέρα γεμάτη με φρέσκα κίτρινα λεμόνια και μεγάλα σταφύλια κόκκινα και ζουμερά».

► Γράψτε τώρα την περιγραφή παραλείποντας τα επίθετα.

.....

.....

.....

.....

► Τι παρατηρείτε στο κείμενο μετά τις αλλαγές που κάνατε;

► Γράψτε τα επίθετα της άσκησης 5 στα τρία τους γένη, στον αριθμό και στην πτώση που βρίσκονται.

Αρσενικό	Θηλυκό	Ουδέτερο

6. Η Ασραδενή περιγράφει το σχολείο της: «*Στη Σύμη το σχολείο μας είναι πέτρινο, από πέτρα πελεκητή*».

Το επίθετο πέτρινος –η –ο παράγεται από το ουσιαστικό πέτρα με την κατάληξη –ινος, –ινη, –ινο.

Πολλά επίθετα που λήγουν σε –ινος, –ινη, –ινο και –ινός, –ινή, –ινό γράφονται με **-ι-**. Διαφορετικά γράφονται τα επίθετα **φωτεινός, σκοτεινός, ορεινός, υγιεινός, φτηνός, υπεύθυνος, ανεύθυνος, ταπεινός, επικίνδυνος.**

Σχηματίστε κι εσείς τώρα **τέτοια επίθετα** από τις λέξεις που είναι στις παρενθέσεις και συμπληρώστε με αυτά τις παρακάτω προτάσεις:

* ΣΤΙΣ
(καλοκαίρι) ΕΚΠΤΩΣΕΙΣ, η Νίκη
αγόρασε μια
(δέρμα) τσάντα.

* Όλοι στο
(όρος) χωριό περίμεναν με λαχτάρα
τη
(φθινόπωρο) βροχή.

* Ο (βράδυ)
επισκέπτης χτύπησε την
..... (ξύλο) πόρτα
δυνατά.

* Η (φως)
πινακίδα μάς προειδοποιούσε για
την
(κίνδυνος) στροφή του δρόμου.

* Τοποθετήσαμε τα
(γυαλί) βαζάκια σε
(χαρτί) συσκευασίες.

7. Βρείτε ποια από τις λέξεις που είναι στο συννεφάκι

συμπληρώνει το νόημα του καθενός από τα ρήματα της πρότασης και γράψτε την στα κενά στην κατάλληλη πτώση.

Η Αστραδενή πριν φύγει για το σχολείο χτένισε της, φόρεσε της και πήρε και της.

**η τσάντα, τα μαλλιά,
το κουλούρι, η ποδιά**

Η λέξη που

- ▶ απαντά στην ερώτηση (τι; ποιον; ποια; ποιο; ποιους; ποιες; ποια;) και
- ▶ είναι σε πτώση αιτιατική **είναι το αντικείμενο του ρήματος της πρότασης**

Η Αστραδενή φεύγοντας από τη Σύμη πήρε μαζί της κάποια δώρα που της χάρισαν. Μαντέψτε τι δώρο τής έκανε ο καθένας και συμπληρώστε τις προτάσεις διαλέγοντας την κατάλληλη λέξη από την παρένθεση:

**(βιβλίο, κουτί, κορδέλα, τσάντα,
βραχιόλι)**

► Η γιαγιά της έδωσε μια κόκκινη

.....

► Η φίλη της η Μαρία της χάρισε ένα
ασημένιο

► Ο συμμαθητής της ο Πάνος της
έδωσε ένα μουσικό

► Η δασκάλα της της χάρισε ένα
λογοτεχνικό

► Ο θείος της ο Αντώνης της
αγόρασε μια δερμάτινη

**Βάλτε τις λέξεις
στο σκαλί που ταιριάζουν:**

κατεβαίνω, φύλλα, σάκα,
σύνεφο, Σεπτέμβρης, Οκτώβρης,
χτυπώ, ισόγειο, ολόχρυσος,-η,-ο,
σταγονίτσα, συμμαθητής,
μακροβούτι, κοχύλι, ανοίγω,
κύματα, ψαρεύω, φωνή,
χάρτινος,-η,-ο, κρυφοκοιτάζω,
φωτεινός,-ή,-ό, διώροφος,-η,-ο,
καλοκαιρινός,-ή,-ό, ορεινός,-ή,-ό,
επιστάτης, ανάγνωση, ανεβαίνω,
αριθμητική, ηλεκτρονικός,-ή,-ό,
σχολικός,-ή,-ό, μήνυμα,
υπογραμμίζω.

Πίνακας Αυτοαξιολόγησης

Για να δω τι έμαθα...

Σημειώνω ένα ✓ στο αντίστοιχο κουτάκι

Σ' αυτή την ενότητα έμαθα:	Χρειάζομαι ακόμα βοήθεια	Μπορώ μόνος μου	Μπορώ να βοηθήσω το συμμαθητή μου
Να διηγούμαι γεγονότα που έχω ζήσει.			
Να γράφω σωστά λέξεις που αρχίζουν από τα δι(σ)- και δυσ-.			

Σ' αυτή την ενότητα έμαθα:	Χρειάζομαι ακόμα βοήθεια	Μπορώ μόνος μου	Μπορώ να βοηθήσω το συμμαθητή μου
<p>Να χρησιμοποιώ τον ενεστώτα, τον παρατατικό και τον εξακολουθητικό μέλλοντα της ενεργητικής φωνής.</p>			
<p>Να συμπληρώνω μια αίτηση μετεγγραφής.</p>			

Σ' αυτή την ενότητα έμαθα:	Χρειάζομαι ακόμα βοήθεια	Μπορώ μόνος μου	Μπορώ να βοηθήσω το συμμαθητή μου
Να περιγράψω ένα κτίριο χρησιμοποιώντας τα κατάλληλα επίθετα.			
Να ξεχωρίζω το υποκείμενο και το αντικείμενο σε μια πρόταση.			

Σ' αυτή την ενότητα έμαθα:	Χρειάζομαι ακόμα βοήθεια	Μπορώ μόνος μου	Μπορώ να βοηθήσω το συμμαθητή μου
Να γράφω σωστά τα επίθετα σε -ινός και -ινος			

Η Ραλλού σάς προτείνει.

Γρηγοριάδου - Σουρέλη Γαλάτεια, *Τέλος δεν έχει η αγάπη*, εκδ. Πατάκη, Αθήνα, 2004.

Ιωαννίδης Ι. Δ., *Χωρίς κοτσάνι*, εκδ. Κέδρος, Αθήνα, 1994.

Καρθαίου Ρένα, *Στα μονοπάτια του ήλιου*, εκδ. Πατάκη, Αθήνα, 2002.

Λουντέμης Μενέλαος, *Ένα παιδί μετράει τ' άστρα*, εκδ. Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα, 2004.

Παπαντωνίου Ζαχαρίας, *Τα ψηλά βουνά*, εκδ. Βιβλιοπωλείον της «Εστίας», Ι.Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΥ & Σιας Α.Ε., Αθήνα, 2006.

Σαρή Ζωρζ, *Το ψέμα*, εκδ. Πατάκη, Αθήνα, 2000.

Χωρεάνθη Ελένη, *Ο αναποδιάρης*, εκδ. Σύγχρονη Εποχή, Αθήνα, 1995.

Ανθολόγιο! Τζιάνι Ροντάρι,
«Ο μαύρος ήλιος»

2 Ενότητα

Ρώτα το νερό... τι τρέχει

Σ' αυτή την ενότητα:

- Θα μάθουμε να περιγράψουμε ένα τοπίο.
- Θα μάθουμε πώς να παίρνουμε μια συνέντευξη και να την καταγράφουμε.
- Θα μάθουμε επίσης:
 - ▶ Να ξεχωρίζουμε το κατηγορούμενο σε μια πρόταση.
 - ▶ Να κλίνουμε αρσενικά ουσιαστικά σε -ας.
 - ▶ Λέξεις και εκφράσεις που έχουν σχέση με το νερό.

- Θα γνωρίσουμε:
 - Παραδόσεις που έχουν σχέση με το νερό.
 - Επαγγέλματα που χάθηκαν και είχαν σχέση με το νερό.

...και όλα αυτά μαθαίνοντας για τη σημασία του νερού στη ζωή μας.

Το νερό συστήνεται

Γεια σας. Να σας συστηθώ. Είμαι το νερό. Είμαι το γάργαρο νερό που κυλάει στα ποτάμια. Είμαι το νερό της βροχής που δροσίζει τα χωράφια και τους ανθρώπους. Είμαι το νερό της λίμνης που δίνει ζωή στις πέστροφες και τους γουλιανούς*. Είμαι το νερό της θάλασσας, το απέραντο πέλαγος. Είμαι ο ωκεανός. Έχω στην αγκαλιά μου δελφίνια, φώκιες και ψάρια. Είμαι ο ωκεανός που αρμενίζω καράβια και ταξιδεμένους ναυτικούς.

Είμαι το γάργαρο νερό της βρύσης που σας δροσίζει. Είμαι το νερό που κολυμπάτε και χαίρεστε τα καλοκαίρια σας. Είμαι πηγή ζωής.

* γουλιανός: ψάρι του γλυκού νερού.

Αγαπώ όλα τα πλάσματα της φύσης, τα φυτά, τα δέντρα, τα ζώα και τους ανθρώπους. Τους δίνω τα ωφέλιμα συστατικά μου για να ζουν και να μεγαλώνουν με υγεία. Είμαι το νερό της πηγής, το νάμα*, το νερό που θεραπεύει το κουρασμένο σώμα. Είμαι το ευλογημένο νερό που καθαρίζει την ψυχή του ανθρώπου, είμαι το νερό της βάφτισης. Είμαι το ποτάμι, η λίμνη, η θάλασσα, η βροχή, είμαι το ΝΕΡΟ!

Γεννιέμαι ολημερίς. Όλο σε κίνηση βρίσκομαι. Από την επιφάνεια της γης πάω μέχρι την ατμόσφαιρα και ύστερα γυρνάω πάλι πίσω. Από τη θάλασσα, τις λίμνες και τα ποτάμια εξατμίζομαι. Γίνομαι μικρές

*** νάμα: α) το νερό της πηγής, β) το κόκκινο γλυκό κρασί της Θείας Κοινωνίας.**

**μικρές σταγόνες και ύστερα γίνομαι
ατμός. Με τη βοήθεια της θερμοκρα-
σίας του αέρα και του ανέμου, ανε-
βαίνω ψηλά και γίνομαι σύννεφο.**

**Σκαρφαλώνω στα βουνά κι
αφήνω τη βροχή μου να δροσίζει τα
δάση, τα χωράφια και τους ανθρώ-
πους. Γίνομαι χαλάζι και χιόνι.
Φτάνω ως το έδαφος και γλιστρώ
βαθιά στο χώμα και γίνομαι υπό-
γειο νερό. Τρέφω τις ρίζες των φυ-
τών, που με ρουφούν με λαχτάρα,
και πλουτίζω τη γη με νερό. Γίνομαι
λίμνες και ποτάμια.**

**Γεννιέμαι ολημερίς. Όλο σε
κίνηση βρίσκομαι. Σε τούτη την
κίνηση έχω παρέα τα φυτά, που με
αγαπούν και με προσέχουν. Τα
φυτά δίνουν υγρασία στον αέρα,
δίνουν τις μικρές υγρές σταγόνες
τους.**

**Θαυμαστή η φύση! Με γεννούν
τα πλάσματα της κι ύστερα εγώ τα
τρέφω. Είμαι το νερό κι όλο σε
κίνηση βρίσκομαι.**

***www.rhodes.aegean.gr/
sxedia/class/NERO.HTM (διασκευή)***

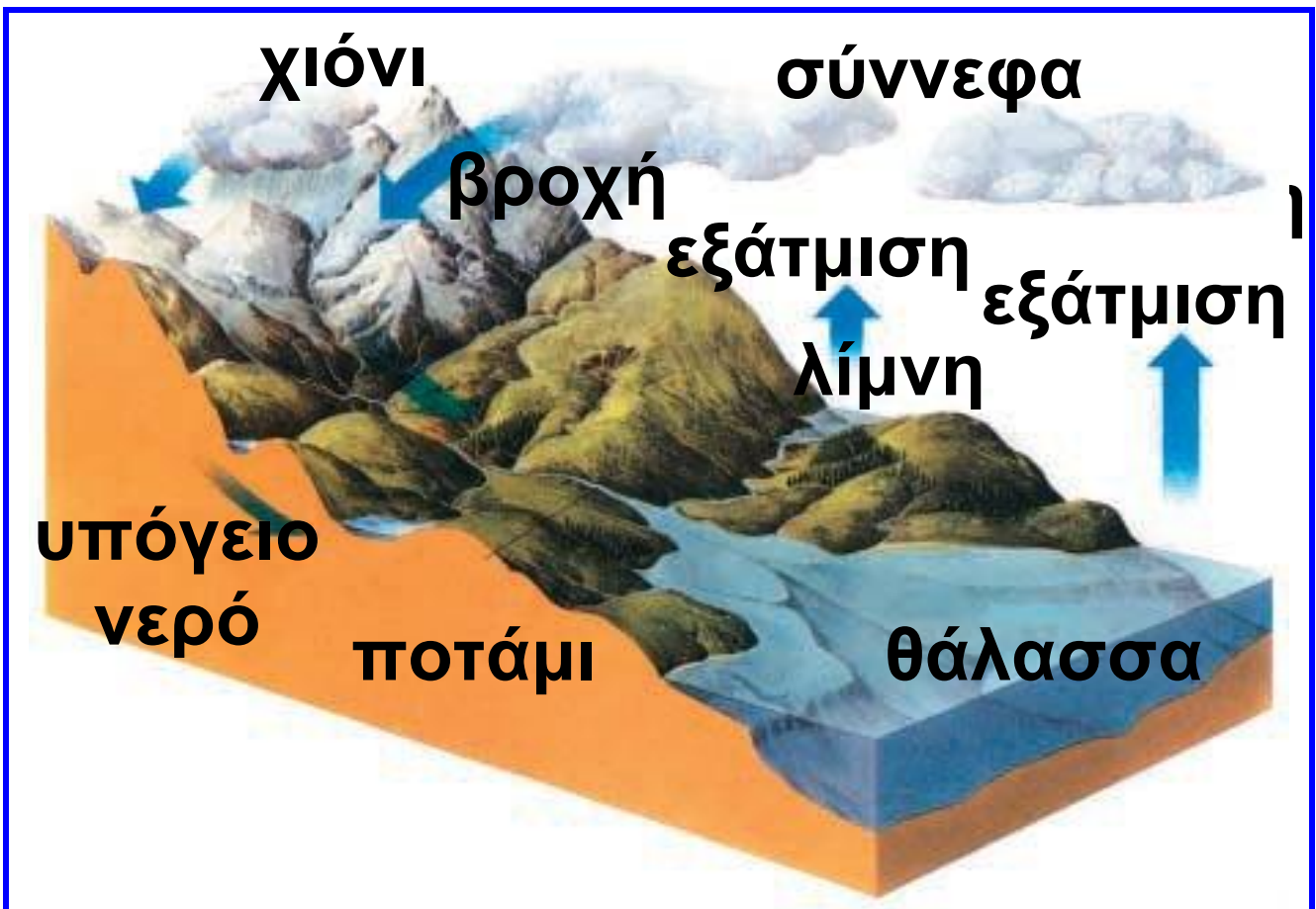
***Μάρω Λοΐζου, Το ποτάμι τρέχει να
συναντήσει τη θάλασσα, εκδ.
Πατάκη, Αθήνα, 1999,
Εικονογράφος: Χρήστος Κάλφας***

1. Το νερό στη φύση αλλάζει συνέχεια

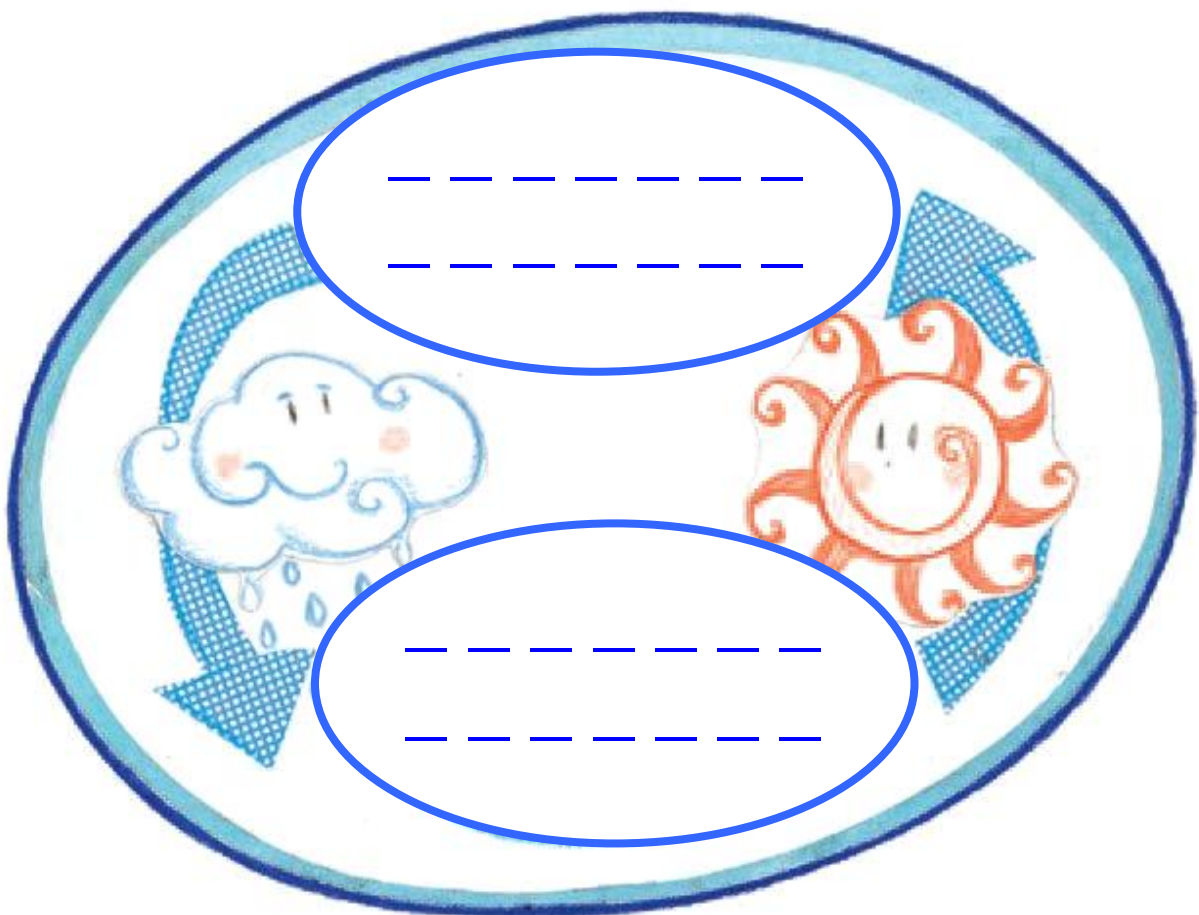

μορφή, ταξιδεύει και ανακυκλώνεται. Αυτός είναι ο κύκλος του νερού.

*Παιδική Εγκυκλοπαίδεια Πατάκης –
Oxford, 15ος τόμος, εκδ. Πατάκη,
2001*

Βρείτε ποιες παράγραφοι του κειμένου έχουν σχέση με τον κύκλο του νερού και κυκλώστε τις αντίστοιχες λέξεις. Οι λέξεις αυτές και η εικόνα θα σας βοηθήσουν να συμπληρώσετε το παρακάτω σχήμα.

2. Όταν το νερό μάς συστήθηκε μάθαμε ότι:

- * Το νερό είναι **πηγή** ζωής.
- * Το νερό γίνεται **ατμός**.
- * Το νερό γίνεται **χαλάζι**
- * Το νερό είναι **ωφέλιμο** για τους ανθρώπους.
- * Το νερό είναι **ευλογημένο**.

Οι παραπάνω προτάσεις αποτελούνται από το **υποκείμενο** (το νερό), το **ρήμα** (είμαι, γίνομαι) και μια ακόμα λέξη που δίνει μια ιδιότητα στο υποκείμενο του ρήματος (πηγή, ατμός, χαλάζι, ωφέλιμο, ευλογημένο).

Η λέξη αυτή είναι το **κατηγορούμενο**.

Πρόταση		
Υποκείμενο	Ρήμα	Κατηγορούμενο
Το νερό	είναι	πηγή ζωής. ευλογημένο. ωφέλιμο.
	γίνεται	χαλάζι. ατμός.

Το κατηγορούμενο μπορεί να είναι:

- ▶ Ουσιαστικό (**ατμός**)
- ▶ Επίθετο (**ωφέλιμο**)
- ▶ Μετοχή (**ευλογημένο**)

Το κατηγορούμενο βρίσκεται στην ίδια πτώση με το υποκείμενο του ρήματος δηλαδή στην **ονομαστική**. Έτσι το ξεχωρίζουμε εύκολα από το αντικείμενο που είναι σε πτώση αιτιατική.

Τα **ρήματα** που συνδέουν το υποκείμενο με το κατηγορούμενο λέγονται **συνδετικά**. Τέτοια ρήματα είναι: γίνομαι, φαίνομαι, είμαι, μοιάζω, διορίζομαι, ονομάζομαι κτλ.

3. Οι χρωματισμένες ταινίες περιγράφουν κάποια ζώα.

Κάθε χρώμα αντιστοιχεί σ' ένα ζώο.

► Αντιγράψτε παρακάτω κάθε πρόταση δίπλα στο ζώο που ταιριάζει.

Οι κινήσεις της/του είναι αργές.

Η ουρά του/της είναι φουντωτή.

Τα πίσω πόδια του/της είναι μακριά.

Όσο μεγαλώνει, το καβούκι του/της γίνεται σκληρό.

Το τρίχωμά του/της είναι κοκκινωπό.

Η φωλιά του/της είναι κρυμμένη στο χώμα.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

► Κυκλώστε το **κατηγορούμενο** σε καθεμιά από τις παραπάνω προτάσεις.

4. Το νερό προσφέρει σε όλα τα πλάσματα της φύσης τα «**ωφέλιμα** συστατικά του». Το επίθετο ωφέλιμος, -η, -ο παράγεται από το ρήμα **ωφελώ**, που σημαίνει χρησιμεύω σε κάποιον ή σε κάτι. Πολλές φορές το μπερδεύουμε με το ρήμα **οφείλω**, που σημαίνει χρωστώ κάτι σε κάποιον.

Γράψτε κάθε λέξη της παρένθεσης στην επόμενη σελίδα, δίπλα από τη σημασία της για να σχηματίσετε, με αυτόν τον τρόπο, τις δύο οικογένειες. Μπορείτε να συμβουλευτείτε το λεξικό σας.

(οφειλέτης, ωφέλιμος, οφειλή,
ωφέλεια, ανώφελος, όφελος)

ωφελώ

..... = αυτός που είναι
χρήσιμος

..... = η χρησιμότητα,
το κέρδος

..... = αυτός που δεν
είναι χρήσιμος

οφείλω

..... = αυτός που
χρωστάει κάτι

..... = ό,τι χρωστάει
κανείς

..... = το κέρδος

Το ποτάμι τρέχει να συναντήσει τη θάλασσα

*Ήταν ένας ποταμός,
ο πιο ευτυχισμένος ποταμός του
κόσμου.*

*Είχε την αρχή αρχή αρχή του
σε μια απάτητη βουνοκορφή
και το τέλος του
σε μια γαλάζια θάλασσα.*

«Κυλάω»

*έλεγε το τραγούδι του κάθε μέρα
στον ήλιο.*

*«Με το μακρύ μου κορμί
πότε τεντωμένο σαν ίσια γραμμή,
πότε σαν περισπωμένη
και πότε σαν ατέλειωτος*

μαϊάνδρος,*

κυλάω...

* μαϊάνδρος: διακοσμητικό σχέδιο
με διαδοχικές ορθές γωνίες

**Κι όταν είναι πρωί
και λάμπω μες στο φως της ημέρας
κι όταν είναι βράδυ
και σβήνω μες στο σκοτάδι της
νύχτας,
κυλάω...**

**Γλιστρώντας μέσα από τους
μεγαλοπρεπείς**

**ίσκιους
των πανύψηλων βουνών,
πότε σε τρυφερές κοιλάδες
και πότε σε άγρια δάση,
κυλάω...**

**Κι όταν η βροχή με πλημμυρίζει
κι όταν το χιόνι με παγώνει,
κυλάω...**

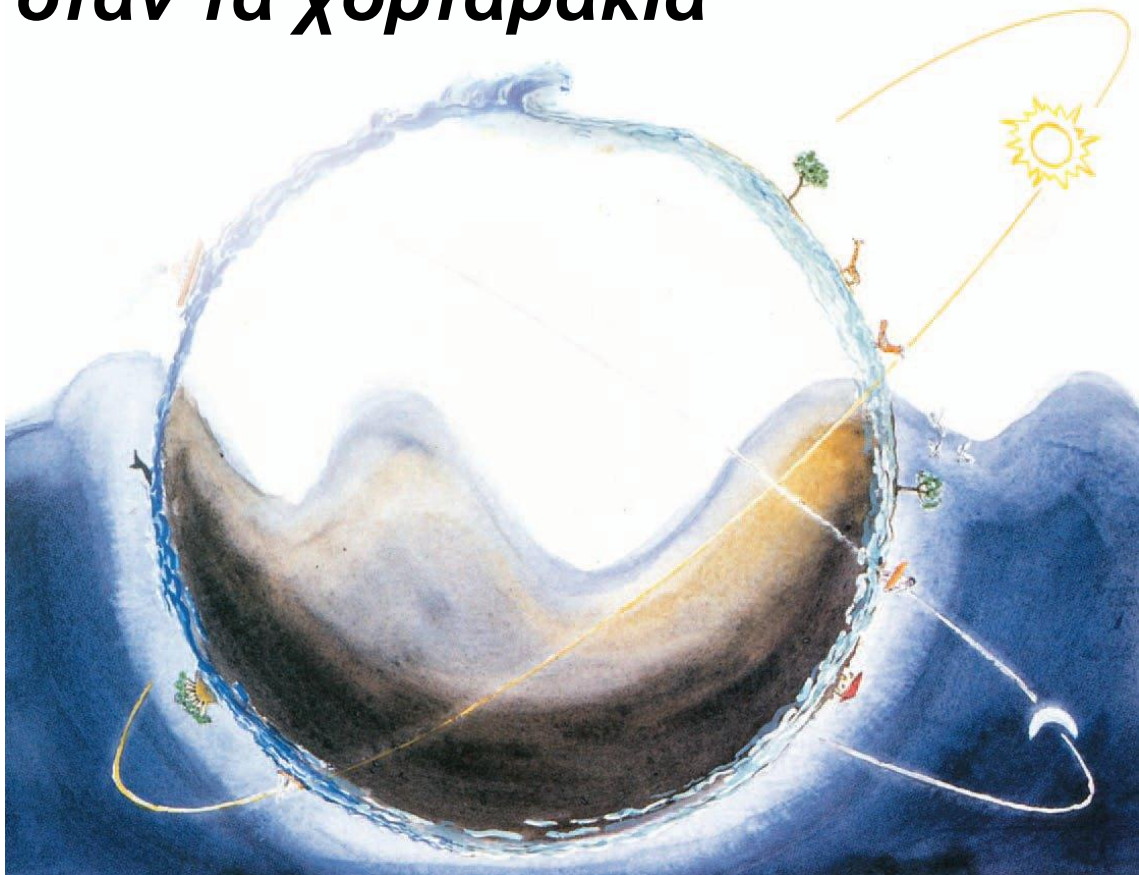
**Μέσα από φαράγγια,
ερημιές,
χωριά
και πολιτείες
κυλάω...**

Με το χειμώνα,

**την άνοιξη,
το καλοκαίρι
και το φθινόπωρο
κυλάω...**

**Κι όταν οι αετοί και τα γεράκια
ξεδιψούν στα νερά μου
κι όταν τ' αηδόνια και τα σπουργίτια
καθρεφτίζονται πάνω μου,
κυλάω...**

**Κι όταν τα κλαδιά της πλατανιάς
με κρύβουν να μη φαίνομαι
κι όταν τα χορταράκια**

**παραμερίζουν να περάσω,
κυλάω..**

**Κι όταν γλιστρώ σε στρογγυλεμένα
χαλίκια**

**κι όταν κατακυλώ
σε απότομους βράχους,
κυλάω...**

**Κι όταν είμαι ήμερος
κι όταν γίνομαι χείμαρρος,
κυλάω... κυλάω...
κυλάω...**

**Κι είμαι τόσο ευτυχισμένος γι'
αυτό...»**

**«...Μα πιο πολύ
είμαι ευτυχισμένος
γιατί εκεί,
στην άκρη του ταξιδιού μου,
με περιμένει
με ολάνοιχτη την πελώρια
αγκαλιά της**

**η αγαπημένη μου
η Θάλασσα.**

**Γι' αυτό κι εγώ τρέχω έτσι γρήγορα
ποτέ δε σταματώ.**

**Γιατί βιάζομαι
κοντά της να φτάσω
κι εκεί, στο πλάι της,
στην αμμουδιά της, να σταματήσω
και να χυθώ».**

**Μάρω Λοίζου, Το Ποτάμι τρέχει
να συναντήσει τη Θάλασσα,
εκδ. Πατάκη, Αθήνα, 1999
(διασκευή)**

Εικονογράφος: Χρήστος Κάλφας

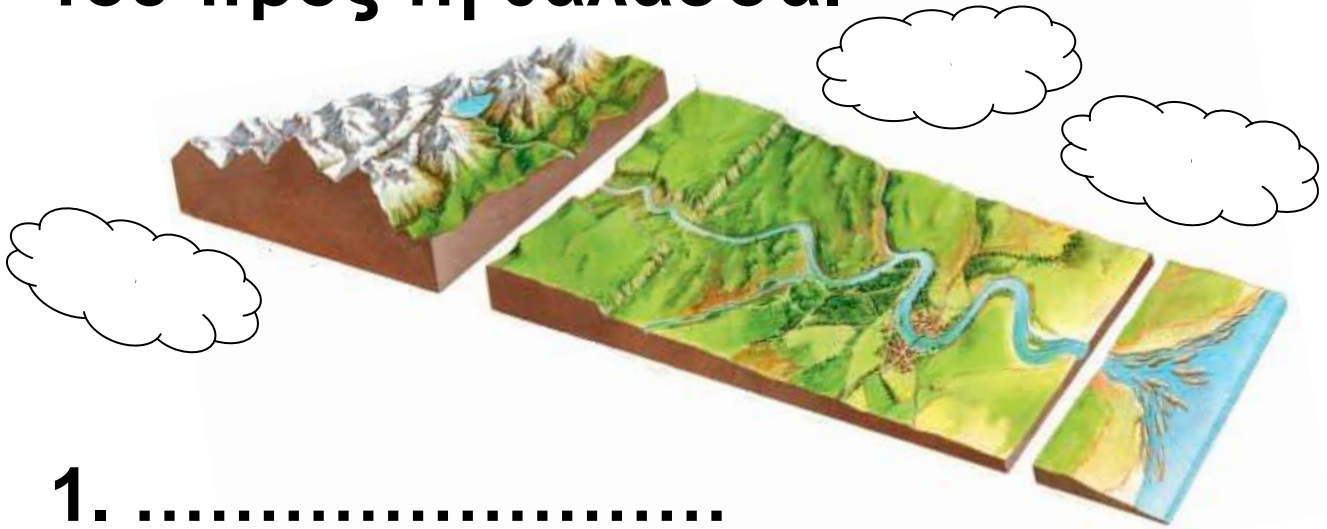
**1. Ακολουθήστε το ποτάμι
στο ταξίδι που κάνει για να
συναντήσει τη θάλασσα.**

- Πού είναι η αρχή και πού το τέλος του ποταμού;**
- Τι είναι αυτό που κάνει τον ποταμό συνέχεια να τρέχει;**

- Στο ποίημα επαναλαμβάνεται το ρήμα «κυλάω». Γιατί πιστεύετε ότι συμβαίνει αυτό;

2. Συμπληρώστε παρακάτω μερικά από τα μέρη που συναντά ο ποταμός στη διαδρομή του προς τη θάλασσα.

1.
2.
3.
4.
5.
6.
7.
8.
9.

***Εγκυκλοπαίδεια
Larousse,
«Πλανήτης Γη»,
εκδ. Μοντέρνοι
Καιροί, Αθήνα,
2005***

3. Στο τραγούδι του ο ποταμός έλεγε στον ήλιο:

«Με το μακρύ μου κορμί πότε τεντωμένο σαν ίσια γραμμή, πότε σαν περισπωμένη και πότε σαν ατέλειωτος μαϊάνδρος, κυλάω...».

- **Με τι μοιάζει το μακρύ κορμί του ποταμού;**
- **Ποια είναι η λέξη που δείχνει τη σύγκριση;**

Ένας ποιητής χρησιμοποιεί τις παρομοιώσεις για να δημιουργήσει ζωντανές εικόνες στο μυαλό του αναγνώστη.

Για να φτιάξουμε μια παρομοίωση, χρησιμοποιούμε τις λέξεις «σαν, όπως, λες και, κ.ά.». Με αυτές συνδέουμε δυο πράγματα που έχουν ή που τους δίνουμε εμείς ένα κοινό χαρακτηριστικό.

Παρομοιώσεις δε χρησιμοποιούν μόνο οι ποιητές αλλά όλοι μας όταν μιλάμε και όταν γράφουμε.

► Βοηθήστε τη Ραλλού να αντιστοιχίσει σωστά τις παρακάτω φράσεις και να σχηματίσει παρομοιώσεις:

Τρέχει γρήγορα	○	○	σαν λύκος
Τραγουδάει γλυκά	○	○	σαν κυπαρίσσι
Είναι ψηλός	○	○	σαν αηδόνι
Κολυμπάει	○	○	σαν πούπουλο
Πεινάει	○	○	σαν ψάρι
Είναι ελαφριά	○	○	σαν λαγός

► Ξαναδιαβάστε τις παρομοιώσεις χρησιμοποιώντας αντί για το «σαν» το «λες και».

4. Στο τραγούδι του το ποτάμι λέει ακόμα:

«...γλιστρώ σε στρογγυλεμένα χαλίκια κι όταν κατρακυλώ σε απότομους βράχους, κυλάω...»

- ▶ Τι κάνει ο ποταμός; Ξαναγράψτε τους παραπάνω στίχους του ποιήματος, χωρίς τα εισαγωγικά, αρχίζοντας έτσι:

Ο ποταμός

.....

.....

- ▶ Γράψτε τώρα τους παραπάνω στίχους του ποιήματος αρχίζοντας έτσι:

Ο ποταμός στο ταξίδι του συνέχεια γλιστρούσε

.....

.....

Αν δυσκολευτήκατε με τα ρήματα, παρατηρήστε στον παρακάτω πίνακα πώς κλίνεται στον ενεστώτα και στον παρατατικό το ρήμα κυλάω. Τι παρατηρείτε;

Ενεργητική φωνή		
Ενεστώτας		
Οριστική		
κυλάω	ή	κυλώ
κυλάς		κυλάς
κυλάει	ή	κυλά
κυλάμε	ή	κυλούμε
κυλάτε		κυλάτε
κυλάν(ε)	ή	κυλούν(ε)

Ενεργητική φωνή

Παρατατικός

Οριστική

κυλούσα ή κύλαγα

κυλούσες ή κύλαγες

κυλούσε ή κύλαγε

κυλούσαμε ή κυλάγαμε

κυλούσατε ή κυλάγατε

κυλούσαν ή κύλαγαν και
κυλάγανε

5. Η Κατερίνα, όταν μετακόμισε στο καινούριο της σπίτι, γράφει στη φίλη της την Αγγελική για το πρωινό της ξύπνημα:

«Κάθε πρωί, όταν ξυπνάω, κοιτάω έξω από το παράθυρό μου. Βλέπω τα πουλιά να πετάνε από κλαδί σε κλαδί, τα ακούω να κελαηδάνε γλυκά και ξεχνάω να ετοιμαστώ για το

σχολείο. Η αδερφή μου πάντα χτυπάει την πόρτα για να μου θυμίσει ότι είναι ώρα να φύγουμε ...».

Υπογραμμίστε τα ρήματα που κλίνονται όπως το κυλάω και έχουν κι αυτά δύο τύπους.

6. Αν συμπληρώσετε τα ρήματα που είναι στις παρενθέσεις, θα ακολουθήσετε το ποτάμι στο ταξίδι που κάνει κάθε μέρα:

Το ποτάμι..... (κυλάω/ώ)

και δε

(σταματάω/ώ) πουθενά.

..... (περνάω/ώ) μέσα

από φαράγγια και

(γλιστράω/ώ) ανάμεσα σε όμορφες

κοιλιάδες

(κατρακυλάω/ώ) από βράχους και

..... (χτυπάω/ώ) πάνω

σε στρογγυλές πέτρες και χαλίκια.
Ποτέ δε (γυρνάω/ώ)
πίσω, αλλά συνέχεια
(τραγουδάω/ώ) το ξεχωριστό του
τραγούδι μέχρι να συναντήσει τη
θάλασσα.

► Ξαναγράψτε το ταξίδι του
ποταμού που έκανε την περασμένη
άνοιξη αρχίζοντας έτσι:

Το ποτάμι κυλούσε και.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

7. Η λέξη «θάλασσα» γράφεται με δύο σίγμα. Βρείτε στο ποίημα και άλλες λέξεις που γράφονται με δύο όμοια σύμφωνα και αντιγράψτε τες.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Το νερό στη θρησκεία, στους μύθους και στις παραδόσεις

Όταν το νερό κοιμάται

Σε μερικά μέρη της Ελλάδας πίστευαν ότι το νερό κοιμάται μια ώρα κάθε νύχτα, στα ποτάμια και στις βρύσες, μένοντας ακίνητο. Όποιος θελήσει τότε να πει, πρέπει να το ταραξεί με το χέρι του για να το ξυπνήσει, γιατί αλλιώς το νερό θυμώνει και μπορεί να του κάνει κακό.

*Εκπαιδευτικό πακέτο
«Ένα κουτί γεμάτο νερό»,
εκδ. Καλειδοσκόπιο, Αθήνα, 1999*

Η βάπτισμα του Χριστού
(1120-1170), Μονή
Παντελεήμονος, Άθως,
Ζωγραφική Βυζαντινών
Χειρογράφων, Εκδοτική
Αθηνών

Το νερό στο χριστιανισμό

Το καθαρό και διάφανο νερό συνδέθηκε στενά με τη λατρεία του χριστιανισμού.

Είναι ο αγιασμός που φυλάμε δίπλα στο εικονοστάσι. Με αυτό μας ραντίζει ο ιερέας στην αρχή κάθε μήνα, στην αρχή της σχολικής χρονιάς και σε κάθε καινούριο ξεκίνημα στη ζωή μας.

Ακόμα είναι το νερό του Ιορδάνη, όπου βαφτίστηκε ο Χριστός από τον Ιωάννη το Βαπτιστή, αλλά και το νερό της κολυμπήθρας, που ξεπλένει κάθε νέο χριστιανό από το προπατορικό αμάρτημα.

**Η μουσική του νερού,
εκδ. Καλειδοσκόπιο,
Αθήνα, 1999**

Οι Νύμφες στην ελληνική Μυθολογία

Οι Νύμφες, θεότητες των γλυκών νερών, ήταν κόρες του Δία. Συνήθως όμως θεωρούνταν κόρες του θεού-ποταμού της περιοχής. Κατοικούσαν κοντά στους ποταμούς αλλά και στα βουνά από όπου πηγάζουν οι ποταμοί. Έτσι, έχουμε τις Ορεστιάδες (Νύμφες των δασών), τις Ναϊάδες (Νύμφες των ποταμών και των πηγών) και τις Αμαδρυάδες (Νύμφες των δένδρων). Οι Ναϊάδες ζούσαν σε σπήλαια κοντά στις πηγές των ποταμών, αλλά και κάτω από αυτούς και τότε έπαιρναν το όνομα του ποταμού.

1. Συζητήστε στην τάξη:

- Σε ποιες άλλες λατρευτικές εκδηλώσεις χρησιμοποιείται το νερό στην Εκκλησία;

- Ξέρετε μήπως για τη χρήση του νερού σε άλλες θρησκείες;

- Για ποιο λόγο οι αρχαίοι Έλληνες λάτρεψαν τις πηγές, τα ποτάμια και τις λίμνες σαν θεότητες;

- Ψάξτε στο χάρτη της Ελλάδας τις λίμνες και τα ποτάμια της περιοχής σας που έχουν αρχαίο όνομα.

Μπορείτε να βρείτε και το μύθο που τα συνοδεύει; Αναζητήστε

πληροφορίες σε διάφορες πηγές, όπως εγκυκλοπαίδειες, λεξικά, διαδίκτυο και γράψτε λίγα λόγια γι' αυτά στο τετράδιο σας.

2. Συμπληρώστε τα γράμματα που λείπουν από τις λέξεις για να γνωρίσετε τις «λαλίτσες».

Οι λαλίτσες είναι πήλ__νες σφυρ__χτρες που γεμίζονται με νερό, γν__στές από πολύ παλιά στην__λλάδα. Τα παιδιά με αυτές μιμούντ__ήχους πουλι__ν. Το σχ__μα τους μοιάζει μερικές φορές με πουλί. Έχει ένα μακρ__στόμιο για φ__σημα, σαν ράμφος, και ένα άκρο για να κρατιέτ__, σαν ουρά.

Εκπαιδευτικό πακέτο «Ένα κουτί γεμάτο νερό», εκδ. Καλειδοσκόπιο, Αθήνα, 1999

Ο Νερουλάς

Πριν μερικές δεκαετίες, τότε που δεν υπήρχε στις πόλεις δίκτυο ύδρευσης αλλά ούτε και πολλές βρύσες, οι άνθρωποι αγόραζαν το νερό που, φυσικά, δεν ήταν εμφιαλωμένο όπως σήμερα. Η ανάγκη για νερό δημιούργησε και το επάγγελμα του νερουλά. Κάθε γειτονιά τότε είχε και το νερουλά της. Τον πρώτο καιρό η μεταφορά του νερού γινόταν με τενεκέδες. Γέμιζε ο νερουλάς από μια κεντρική βρύση τους τενεκέδες, τους έδενε έπειτα σ' ένα γυρτό ξύλο και τους κουβαλούσε με μεγάλα μπακιρένια γκιούμια*.

* μπακιρένια γκιούμια: χάλκινα δοχεία

Με τον καιρό, όμως, και επειδή οι ανάγκες των ανθρώπων πολλαπλασιάστηκαν, κουβαλούσε μαζί του κάποιο ζώο (γαϊδούρι ή μουλάρι), το οποίο φόρτωνε με μεγάλα ξύλινα βαρέλια των 30 οκάδων* περίπου το καθένα. Έτσι, κουραζόταν λιγότερο. Αυτά τα βαρέλια είχαν μια κάνουλα και από κει γέμιζε ο νερουλάς τις κανάτες της νοικοκυράς. Άλλοι νερουλάδες πάλι χρησιμοποιούσαν βοϊδάμαξες με τις οποίες μετέφεραν βαρέλια των 100 οκάδων. Αυτοί πουλούσαν το νερό με τον κουβά για οικιακή χρήση (πλύσιμο, καθαριότητα).

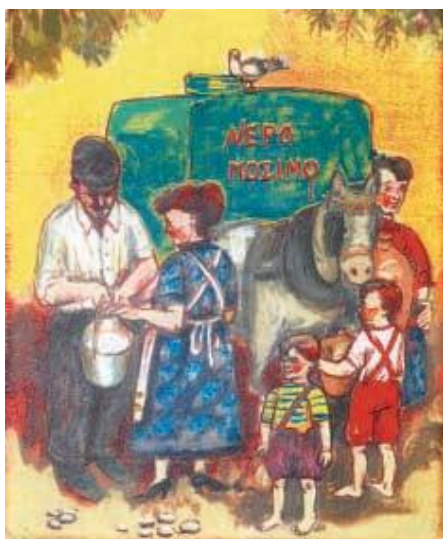
Αυτή η δουλειά γινόταν από την άνοιξη και μέχρι το φθινόπωρο. Το χειμώνα, ο κόσμος έπαιρνε νερό

* οκά: παλιά μονάδα βάρους ίση με 1282 γραμμάρια

από τα ρυάκια που σχηματίζονταν από τις βροχές και τα χιόνια.

Όλα αυτά γίνονταν στις πόλεις. Γιατί στην ύπαιθρο δεν υπήρχε πρόβλημα. Σε κάθε χωριό υπήρχαν 2-3 βρύσες και από εκεί εξυπηρετούνταν οι άνθρωποι.

Νερουλάδες στις πόλεις υπήρχαν μέχρι τις αρχές της δεκαετίας του '30. Τότε αντικαταστάθηκαν από υδροφόρες* των Δήμων.

*Χατζηκοκολάκη
Σοφία, Επαγγέλματα
παλιά που
δεν υπάρχουν πια,
εκδ. Καμπανά,
Αθήνα, 2000.*

* υδροφόρα: βυτίο μεταφοράς νερού

Μεγάλα βυτία, δηλαδή, που μετέφεραν το νερό στις συνοικίες, όπου δεν υπήρχαν βρύσες και δεν έφταναν οι σωλήνες του υδραγωγείου. Σταδιακά, βέβαια, ο Οργανισμός Ύδρευσης άρχισε να εφοδιάζει όλα τα σπίτια με νερό.

*Βασίλης Σαρησάββας,
Παραδοσιακά Επαγγέλματα, εκδ.
Μαλλιαρής, Αθήνα, 2000,
(διασκευή)*

1. ▶ Βάλτε αριθμούς στην αρχή κάθε παραγράφου του κειμένου.

Οι παρακάτω προτάσεις αντιστοιχούν σε τίτλους των παραγράφων του κειμένου:

*** Οι νερουλάδες χρησιμοποιούσαν ζώα στη δουλειά τους.**

✱ Από τις αρχές της δεκαετίας του '30 χάθηκε το επάγγελμα του νερουλά.

✱ Το χειμώνα δεν ήταν απαραίτητοι οι νερουλάδες.

✱ Η δουλειά του νερουλά.

✱ Νερουλάδες υπήρχαν μόνο στις πόλεις.

► Βάλτε δίπλα σε κάθε τίτλο τον αριθμό της παραγράφου που ταιριάζει.

2. Ο νερουλάς δεν εργαζόταν όλο το χρόνο. Βρείτε στο κείμενο και αντιγράψτε την παράγραφο του κειμένου που αναφέρεται σ' αυτό.

.....
.....

.....
.....
.....

3. Βρείτε και υπογραμμίστε στο κείμενο το ουσιαστικό «νερουλάς» κάθε φορά που εμφανίζεται, μετρώντας τις συλλαβές του.

Τι παρατηρείτε;

Τα ουσιαστικά που έχουν στον ενικό και στον πληθυντικό τον ίδιο αριθμό συλλαβών, π.χ. ο σωλήνας-οι σωλήνες, λέγονται ισοσύλλαβα.

Τα ουσιαστικά που έχουν στον πληθυντικό αριθμό μια παραπάνω συλλαβή από ό,τι στον ενικό, π.χ. ο νερουλάς-οι νερουλάδες, λέγονται ανισοσύλλαβα.

Ο νερουλάς και ο μυλωνάς είναι από τα επαγγέλματα που δεν

υπάρχουν πια. Ο ψαράς όμως είναι ένα επάγγελμα που υπάρχει και σήμερα.

► Δείτε πώς κλίνονται το αρσενικά ουσιαστικά «ο ψαράς» και «ο σωλήνας».

	Ενικός Αριθμός		Πληθυντικός αριθμός	
Ονομ.	Ο	ψαράς	οι	ψαράδες
Γεν.	του	ψαρά	των	ψαράδων
Αιτ.	τον	ψαρά	τους	ψαράδες
Κλητ.		ψαρά		ψαράδες

	Ενικός Αριθμός		Πληθυντικός αριθμός	
Ονομ.	ο	σωλήνας	οι	σωλήνες
Γεν.	του	σωλήνα	των	σωλήνων
Αιτ.	το	σωλήνα	τους	σωλήνες
Κλητ.		σωλήνα		σωλήνες

► Συμπληρώστε το κενό κάθε πρότασης με τη λέξη της παρένθεσης στην κατάλληλη πτώση.

✱ Το καλοκαίρι οι
..... (νερουλάς)
γέμιζαν τους τενεκέδες με νερό.

✱ Οι κάτοικοι του νησιού έκαναν
μεγάλο (αγώνας) για
να έχουν νερό το καλοκαίρι.

✱ Πρέπει να μάθεις πρώτα τους
..... (κανόνας) του
παιχνιδιού για να παίξεις σωστά.

✱ Τα δίχτυα των.....
(ψαράς) γέμισαν ψάρια.

✱ Ήρθε ο..... (χειμώνας)
και άναψε η φουφού του
..... (καστανάς).

4. Συμπληρώστε τα γράμματα και τους τόνους που λείπουν από τις παρακάτω λέξεις ή φράσεις και ξαναγράψτε τες.

δ__κτυο __δρευσης →

.....

βρ__ση →

πλ__σιμο →

ρ__ακια →

σ__ληνας →

βυτ__ο →

εμφιαλ__μενο νερό →

.....

__δροφορα →

Περιεχόμενα

1

ΕΝΟΤΗΤΑ

Ένα ακόμα σκαλί.....9

2

ΕΝΟΤΗΤΑ

Ρώτα το νερό... τι τρέχει74

Βάσει του ν. 3966/2011 τα διδακτικά βιβλία του Δημοτικού, του Γυμνασίου, του Λυκείου, των ΕΠΑ.Λ. και των ΕΠΑ.Σ. τυπώνονται από το ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ και διανέμονται δωρεάν στα Δημόσια Σχολεία. Τα βιβλία μπορεί να διατίθενται προς πώληση, όταν φέρουν στη δεξιά κάτω γωνία του εμπροσθόφυλλου ένδειξη «ΔΙΑΤΙΘΕΤΑΙ ΜΕ ΤΙΜΗ ΠΩΛΗΣΗΣ». Κάθε αντίτυπο που διατίθεται προς πώληση και δεν φέρει την παραπάνω ένδειξη θεωρείται κλεψίτυπο και ο παραβάτης διώκεται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 7 του νόμου 1129 της 15/21 Μαρτίου 1946 (ΦΕΚ 1946,108, Α').

Απαγορεύεται η αναπαραγωγή οποιουδήποτε τμήματος αυτού του βιβλίου, που καλύπτεται από δικαιώματα (copyright), ή η χρήση του σε οποιαδήποτε μορφή, χωρίς τη γραπτή άδεια του Υπουργείου Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού / ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ.